

**TEOLOGICZNE
TOWARZYSTWO NAUKOWE
WYŻSZEGO SEMINARIUM DUCHOWNEGO
WE WŁOCŁAWKU**

WŁOCŁAWEK 2018

© Teologiczne Towarzystwo Naukowe
Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku

Korekta
Iwona Tomczak

Łamanie
Grzegorz Sztandera

ISBN 978-83-89865-13-7

Włocławskie Wydawnictwo Diecezjalne
pl. Kopernika 2, 87-800 Włocławek
tel. 54 231 12 45; 518 014 580
e-mail: wwd@diecezja.wloclawek.pl

Słowo wstępne

Syntetyczne opracowanie pt. *Teologiczne Towarzystwo Naukowe Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku* zostało przygotowane jako druk informacyjny, ukazujący tworzenie się tej instytucji naukowej, formalnie powołanej do istnienia w 1984 r., ale funkcjonującej jako Towarzystwo Teologiczne we Włocławku już w latach 1928–1939; po II wojnie światowej jego działalność była kontynuowana nieformalnie przez organizowanie w latach 1963–1973 w seminarium włocławskim połączonych z dyskusjami spotkań naukowych, a potem przez klub naukowodyskusyjny „Krağ” (1979–1984).

Te etapy działalności Towarzystwa ukazuje szkic pt. *Z dziejów teologicznego towarzystwa naukowego we Włocławku*, opracowany przez ks. Kazimierza Rulkę, który wprowadza czytelnika w tę 90-letnią ciekawą historię. Autor w kilku punktach zarysowuje interesująco bogate dzieje najpierw Towarzystwa Teologicznego, potem etapów przejściowych, a wreszcie Teologicznego Towarzystwa Naukowego Wyższego Seminarium Duchownego. Zapoznaje z celami, jakie postawiło sobie od początku swojego istnienia. Podkreśla, że zajmowało się w pierwszej kolejności „propagowaniem nauki i badań naukowych w środowisku kapłanów diecezji włocławskiej”.

Z drugiej strony otwierało się na potrzeby duszpasterstwa wiernych świeckich chrześcijan. Ukształtowało się wówczas przekonanie, że działalność katolików świeckich nie może przynieść oczekiwanych efektów bez teoretycznej i naukowej podbudowy. Do zadań Towarzystwa należała także działalność popularyzatorska i ascetyczna. Autor opracowania przytacza, w tym względzie, konkretne fakty tej działalności.

Autor scharakteryzował ją w dwóch okresach dziejowych: przedwojennym i powojennym. W pierwszym zapoznaje z wysokim poziomem intelektualnym ówczesnego środowiska księży profesorów Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku oraz z ich bogatą i owocną działalnością. Ostatecznie przerwały ją tragiczne wydarzenia II wojny światowej.

Z okresem zaś powojennym czytelnik zapoznaje się w trzech następujących po sobie etapach rozwojowych, które zaowocowały reaktywacją Towarzystwa w obecnej formie w 1984 r. Miało być ono, jak pisze ks. K. Rulka, „nowym bodźcem do podniesienia poziomu dydaktyczno-naukowego seminarium”.

Kierunki tej działalności wyznacza każdorazowy statut Towarzystwa. Aktualna jego trzecia wersja została zatwierdzona przez Biskupa Włocławskiego Wiesława Alojzego Meringa dnia 30 października 2017 r. Statut, będąc podstawą działalności Towarzystwa, określa jego cele, które powinno realizować.

Nie ulega wątpliwości, że niniejsze opracowanie jest rzeczywiście potrzebne teraźniejszości, która powinna uczyć się przyszłości na bogatych wydarzeniach przeszłości. Tak więc jego edycja jest głęboko uzasadniona. Zarysowane w nim dzieje środowiska naukowego księży profesorów Wyższego Seminarium Duchownego pełnią rzeczywiście funkcję, godnej uwagi i czci, profesjonalnej nauczycielki i wychowawczyni mądrości.

Warto więc pochylić się nam, współczesnym spadkobiercom tegoż bogatego dziedzictwa, nad ciekawą i bogatą treścią tego krótkiego opracowania. Ono niejako przynagła obecne pokolenie teologów, świeckich i duchownych, do podejmowania go w aktualnych uwarunkowaniach Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku. Może wtedy lista członków Towarzystwa, załączona do niniejszego opracowania, będzie dalej się rozszerzała, a nowi członkowie Towarzystwa zastąpią godnie tych, którzy odeszli już do Pana i oglądają Go twarzą w twarz, a których krótkie biografie zamieszczono w tej broszurze.

Poza tym broszura zawiera aktualny Statut Towarzystwa oraz wykaz jego członków, a jako załącznik wykaz referatów wygłoszonych w ramach spotkań naukowych.

Mam nadzieję, że syntetyczne opracowanie *Teologiczne Towarzystwo Naukowe Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku* stanie się m.in. przyczynkiem ku temu, aby „Teologiczne Towarzystwo Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku zakorzeniło się już w tej uczelni [...] na stałe”.

ks. Lech Król
prezes TTN WSD we Włocławku

Włocławek, 4 listopada 2017 r.

Z DZIEJÓW TEOLOGICZNEGO TOWARZYSTWA NAUKOWEGO WE WŁOCŁAWKU

Teologiczne Towarzystwo Naukowe Wyższego Seminarium we Włocławku formalnie zostało erygowane w 1984 r. Jednak już dużo wcześniej, bo w 1928 r., powstało przy seminarium włocławskim towarzystwo zajmujące się propagowaniem nauki i badań naukowych wśród kapłanów. Różne niesprzyjające warunki sprawiły jednak, że z 90 lat, jakie upływają od tamtego czasu, 30 lat było dla niego latami chudymi, w których z różnych względów nie prowadziło ono żadnej działalności; są to lata 1939–1963 oraz 1973–1979. Natomiast na różne formy jego rzeczywistej działalności (formalnej i nieformalnej) przypada 60 lat, które można podzielić na cztery okresy (etapy): 1) lata 1928–1939, 2) lata 1963–1973, 3) lata 1979–1984 (klub naukowodyskusyjny „Kraąg”), 4) działalność formalnie erygowanego Teologicznego Towarzystwa Naukowego Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku (od 1984 r.). Ze względu na zmiany struktury organizacyjnej okresy te zostaną omówione osobno.

1. W okresie przedwojennym

Inspiratorem zorganizowania we Włocławku towarzystwa teologicznego był zapewne ks. Bolesław Kunka, ówczesny wicerektor seminarium włocławskiego (1918–1928). Miał on już pewne doświadczenie w organizowaniu podobnego rodzaju instytucji, należał bowiem wraz z ks. Antonim Borowskim, rektorem seminarium włocławskiego w latach 1918–1925, do grona założycieli Związku

Polskich Zakładów Teologicznych (powstał w 1921 r.) i pełnił oficjalne funkcje w jego władzach. Myśl ta została podjęta przez pozostałych księży profesorów wrocławskich i w marcu 1928 r. powstała na terenie Wrocławka organizacja naukowa o nazwie Towarzystwo Teologiczne. Na prezesa Towarzystwa został wybrany najpierw ks. Bolesław Kunka, który pełnił tę funkcję przez kilka lat (na pewno przynajmniej do 1932 r.). Kolejnym prezesem był ks. Michał Morawski (na pewno w 1934 r.), a następnie 4 lutego 1937 r. na prezesa Towarzystwa został wybrany ks. Franciszek Korszyński.

Początkowo było ono planowane i rzeczywiście powstało jako oddział Polskiego Towarzystwa Teologicznego z siedzibą we Lwowie (założonego w 1924 r.). I widocznie jako przedstawiciele wrocławskiego oddziału brali udział w pierwszym zjeździe naukowym Polskiego Towarzystwa Teologicznego (w dniach 11–12 IV 1928 r. we Lwowie) księża profesorowie z Wrocławka: Adam Jankowski i Henryk Kaczorowski.

Rychło jednak Towarzystwo wrocławskie wyodrębniło się w samodzielne stowarzyszenie naukowe, które na podstawie postanowienia wojewody warszawskiego z dnia 3 V 1929 r. zostało wciągnięte do rejestru stowarzyszeń i związków pod nazwą „Towarzystwo Teologiczne we Wrocławku”. Kierując się zatwierdzonym statutem, poczęło rozwijać wszechstronną i efektywną działalność.

Materialną podstawą działalności Towarzystwa były posiadane przez nie fundusze, które powstawały ze składek członkowskich, ofiar i darowizn.

W naukowych spotkaniach wewnętrznych Towarzystwa wrocławskiego, które odbywały się zazwyczaj raz na miesiąc, uczestniczyło około 40 kapłanów z Wrocławka i okolicy. W programie były z reguły referat i dyskusja.

W okresie przedwojennym zarysowały się trzy kierunki działalności Towarzystwa: naukowy, popularyzacyjny i ascetyczny.

1.1. Działalność naukowa

W pierwszych dwóch latach swego istnienia Towarzystwo zajmowało się głównie naukowym omawianiem zagadnień, które miały szczególne znaczenie dla ówczesnego duszpasterstwa. Zajmowano się więc problemem sekciarstwa, niebezpieczeństwami zagrażającymi małżeństwu i rodzinie, sprawami przebudowy ustroju społecznego według wskazań encyklik *Rerum novarum* oraz *Quadragesimo anno*. Na skutek starań Towarzystwa wydawnictwo jezuitów w Krakowie opublikowało w 1929 r. broszurę *Krętarze Pisma św.*, ukazały się ponadto: w 1930 r. opracowanie zbiorowe pt. „*Rerum novarum*” wobec potrzeb doby obecnej, a także rozprawy o zamierzonej przez władze państwowe reformie prawa małżeńskiego, dyskutowanej w kręgach kościelnych w latach 1928–1932.

Robocze spotkania Towarzystwa odbywały się zapewne pięć razy w roku, ale nie znamy dokładnie wykazu poruszanych na nich tematów. Wiadomo jedynie, że w roku akademickim 1930/1931 wygłoszono pięć referatów naukowych na następujące tematy: 1) „O warunkach owocnego przemawiania na ambonie”, 2) „Forma kazań ze strony językowej”, 3) „Zagadnienia [społeczne] w encyklice *Rerum novarum*”, 4) „Tezy etyczno-gospodarcze biskupa [Teodora] Kubiny”, 5) „Niektóre sposoby łagodzenia dzisiejszej nędzy materialnej”.

Ponadto wiadomo, że 29 III 1936 r. ks. Stefan Wszyński na zebraniu Towarzystwa przedstawił sprawozdanie ze Zjazdu Prasy Katolickiej, który odbył się w marcu tegoż roku. Zachowały się też wzmianki o dwóch spotkaniach naukowych w 1937 r.: 4 lutego w ramach wolnych głosów omawiany był artykuł ks. Adama Jan-kowskiego, profesora filozofii w seminarium wrocławskim, *Tytuł i nazwa ksiądz*, opublikowany w „Ateneum Kapłańskim” i jako osobna odbitka, a 19 kwietnia ks. Jan Grabarczyk, ówczesny proboszcz w Chełmicy Dużej, wygłosił odczyt nt. „O statystyce duchowieństwa katolickiego w Polsce”.

1.2. Popularyzacja

Towarzystwo Teologiczne ma także zasługę w organizowaniu specjalnych wykładów dla inteligencji wrocławskiej. Zaczęto je wprowadzać we Wrocławku znacznie wcześniej w okresie Wielkiego Postu, w związku z osobnymi rekolekcjami dla inteligencji, przynajmniej od 1920 r. Później głosili je z własnej woli poszczególni profesorowie seminarium wrocławskiego, początkowo w sali Towarzystwa Krajoznawczego. Z czasem, przynajmniej od 1925 r., zostały one przekształcone w serie odczytów, które głoszone zazwyczaj w auli seminarium wrocławskiego.

Po powstaniu Towarzystwa Teologicznego przejęło ono organizację tych wykładów i rozciągnęło je także na okres Adwentu, a w ich urządzenie włączył się także miejscowy Diecezjalny Instytut Akcji Katolickiej; rozumiano bowiem, że praktyczna działalność katolików świeckich nie może przynieść spodziewanych korzyści bez teoretycznej i naukowej podbudowy, bez znajomości teologii, filozofii chrześcijańskiej i katolickiej nauki społecznej. Wykłady dla inteligencji zostały wtedy pomyślane jako systematyczny kurs obejmujący grupę powiązanych ze sobą tematów (cztery wykłady w okresie Adwentu oraz od sześciu do ośmiu wykładów w Wielkim Poście). Doceniali to także sami świeccy, gromadząc się dość licznie (80–120 osób, głównie kobiety) na wykładach. Na niektórych spotkaniach gromadziło się znacznie więcej słuchaczy, np. wrażeń biskupa Karola Radońskiego z Kongresu Eucharystycznego w Buenos Aires w 1934 roku słuchało podobno około 200 osób.

Ten kierunek działalności Towarzystwa został z czasem wyodrębniony i powstała z niego w 1938 r. osobna instytucja pod nazwą Instytut Wyższej Kultury Religijnej.

1.3. Formacja ascetyczna

W 1931 roku działalność Towarzystwa uległa rozszerzeniu. Postanowiono mianowicie, aby odąd obok zebrań naukowych

odbywać, na zmianę, zebrania o charakterze formacyjno-ascetycznym. Porządek takiego zebrania obejmował: konferencję ascetyczną jednego z członków Towarzystwa lub zaproszonych gości, adorację Najświętszego Sakramentu, modlitwy i pieśni. Co prawda podobną formację ascetyczną prowadziło także (od 1921 r.) Stowarzyszenie Charystów Diecezji Włocławskiej dla kapłanów włocławskich będących jego członkami, ale Stowarzyszenie to nie obejmowało wszystkich kapłanów włocławskich.

* * *

Intensywnie prowadzoną działalność Towarzystwa Teologicznego we Włocławku przerwała II wojna światowa.

2. W okresie powojennym

Po zakończeniu II wojny światowej Towarzystwo nie wznowiło formalnie swojej działalności. Była jednak próba kontynuowania działalności oświatowej dla inteligencji przez profesorów włocławskiego seminarium duchownego. W latach 1945–1948 ks. Józef Kruszyński, znany biblista, prowadził odczyty z zakresu historii religii. W roku seminaryjnym 1948/49 odbyły się dwa cykle odczytów, które wygłosili profesorowie seminarium. Uczestniczyło w nich przeciętnie 60 osób. Zaostrzenie w tym czasie restrykcji wobec Kościoła przez władze komunistyczne uniemożliwiło dalsze prowadzenie tego rodzaju działalności.

2.1. Sesje naukowodyskusyjne w latach 1963–1973

W roku 1963 wznowiono zwyczaj organizowania sesji naukowych (z referatem i dyskusją), praktykowanych przed wojną, tym razem przez Wyższe Seminarium Duchowne. Inspiratorem tych spotkań był, zdaje się, ks. Wincenty Dudek, wówczas wicerektor seminarium włocławskiego, wielki amator wszelkich spotkań

naukowych i dyskusji, a impulsem był zapewne rozpoczynający się Sobór Watykański II i dyskusje wokół problematyki przezeń podejmowanej. Promotorem tych spotkań był zapewne bp Antoni Pawłowski, który często brał w nich udział. W sesjach poza gremiem profesorskim na równych z nimi prawach mogli uczestniczyć zaproszeni księża z Włocławka i z diecezji włocławskiej. Czasem uczestniczyli w nich także alumni. W roku seminaryjnym odbywało się od trzech do sześciu takich spotkań.

W tym okresie w dwóch latach akademickich: 1969/70 oraz 1970/71 nie odnotowano żadnych *stricte* naukowodyskusyjnych sesji profesorów seminarium włocławskiego. Nie można jednak jednoznacznie stwierdzić, czy takie spotkania się wtedy nie odbywały, czy tylko nie zachowała się ich dokumentacja, bo wiadomo, że w seminarium odbywały się prelekcje zaproszonych gości, nie wiadomo jednak, czy były to tylko prelekcje ogólne dla profesorów i alumnów, czy też niektóre z nich były prelekcjami naukowodyskusyjnymi.

Organizowanie sesji naukowodyskusyjnych w seminarium włocławskim rozpoczęto własnymi siłami. W latach akademickich 1962/63 oraz 1963/64 prelekcje na nich głosili jedynie miejscowi wykładowcy seminaryjni. W następnych latach występowali oni rzadziej. W sumie swoje referaty przedstawili następujący wykładowcy włocławscy: ks. dr Leon Andrzejewski, ks. dr Jerzy Bagrowicz, ks. mgr Kazimierz Barcki, ks. mgr Stefan Bryksa, ks. dr Wincenty Dudek (cztery razy), ks. dr Wojciech Hanc, ks. mgr Tadeusz Kania, ks. dr Jerzy Kaźmierczak, ks. dr hab. Stanisław Librowski, ks. dr Jan Nowaczyk, ks. dr hab. Stanisław Olejnik (reprezentujący jednocześnie ATK), ks. mgr Tadeusz Przybylski, ks. dr Marian Rzeszewski, ks. dr Władysław Szafrąński, ks. mgr Stefan Szczeblewski, ks. mgr Piotr Tomaszewski.

Dopiero w roku akademickim 1964/65 jeden referat wygłosił naukowiec zaproszony spoza środowiska seminaryjnego (Andrzej Tomczak z UMK w Toruniu). W następnym roku akademickim

było ich już dwóch, a od roku akademickiego 1966/67 zapraszani goście na sesjach naukowodyskusyjnych zdominowali całkowicie prelegentów miejscowych. Byli to naukowcy w przeważającej liczbie z KUL-u (dziewięciu): prof. Mieczysław Gogacz, ks. rektor Albert Krąpiec, doc. dr Leokadia Małunowiczówna, ks. dr hab. Stanisław Mazierski, ks. dr Alfons Nossol, doc. dr Teresa Rylska, dr hab. Stefan Sawicki, o. dr hab. Jan Maria Szymusiak, s. dr Józefa Zdybicka; w znacznie mniejszej liczbie z ATK (dwóch): bp dr Bohdan Bejze (dwa razy), ks. dr Leszek Kuc; z Uniwersytetu M. Kopernika w Toruniu (dr Andrzej Tomczak); zupełnie rzadko z innych instytucji naukowych pozauniwersyteckich: z Warszawy – o. dr Bernard Przybylski (dwa razy) i Krakowa – ks. dr Franciszek Macharski; w dwóch przypadkach ówczesi posłowie z koła „Znak”: Konstanty Łubieński i Stanisław Stomma.

W sumie na tych spotkaniach naukowodyskusyjnych (odnotowano ich 37) wygłoszonych zostało 36 referatów. Były one dziełami autorskimi szesnastu przedstawicieli spośród liczącego ponad 20 osób grona profesorskiego seminarium wrocławskiego oraz czternastu przedstawicieli polskiej nauki, a także dwóch przedstawicieli świata polityki, spoza Wrocławka.

W zebranych tematach tych konferencji naukowodyskusyjnych na pierwszy rzut oka nie widać jakiegoś z góry wytyczonego planu. Przy wnikliwszej analizie daje się jednak zauważyć, że dość często omawiano poszczególne dziedziny wiedzy (filozoficzne i teologiczne) w aspekcie ich aktualności, rysujących się w nich tendencji oraz możliwości rozwoju. Daje się też zauważyć jeszcze jedną, ale ważną zasadę: w większości referatów poruszana była problematyka aktualna. Można zatem domniemywać, że starano się, aby ułatwić w ten sposób profesorom orientację w tematach, które były podejmowane wówczas w różnych dziedzinach wiedzy. Nawet jeśli podejmowano tematy w ujęciu teoretycznym lub historycznym, starano się wskazać na ich praktyczne implikacje.

Konferencje naukowe w seminarium wrocławskim odbywały się także w następnych latach, ale najczęściej były to prelekcje wygłaszane dla całego grona seminaryjnego i powoli traciły one charakter typowych spotkań naukowych w wąskim gronie uczestników, umożliwiających konstruktywną wymianę zdań między uczestnikami.

Odrodzenie faktycznej i formalnej działalności towarzystwa teologicznego we Wrocławku nastąpiło w dwóch etapach: pierwszym z nich było zorganizowanie w 1979 r. klubu naukowodyskusyjnego „Krąg”; drugim powołanie do istnienia w 1984 r. Teologicznego Towarzystwa Naukowego Wyższego Seminarium Duchownego.

2.2. Klub naukowodyskusyjny „Krąg” (1979–1984)

Założycielem i prezesem klubu naukowodyskusyjnego „Krąg” był ks. Stanisław Olejnik, znany w Polsce i poza jej granicami teolog moralista, a jednocześnie od wielu lat profesor seminarium wrocławskiego. Chodziło mu o stworzenie w seminarium teologicznego środowiska naukowego przez współpracę w twórczości pisarskiej w zakresie myśli teologicznej (szeroko pojętej, a więc włączającej filozofię i inne dyscypliny kościelne). Spotkania miały spełniać dwa zadania: 1) erudycyjne – przez prezentowanie na nich cenniejszych publikacji oraz sprawozdań ze zjazdów, kongresów itp. z zakresu specjalizacji poszczególnych profesorów; 2) twórcze – przez przedstawienie i krytyczne rozpatrzenie w dyskusji oryginalnych opracowań zagadnień podjętych przez członków klubu.

Spotkanie inicjujące założenie klubu odbyło się 16 XI 1979 r. Wzięli w nim udział obok inicjatora następujący księża profesorowie: Jerzy Bagrowicz, Marian Gołębiewski, Wojciech Hanc, Franciszek Józwiak, Jerzy Kaźmierczak, Zdzisław Pawlak, Tadeusz Przybylski, Zbigniew Skrobicki, którzy podpisali deklarację jako członkowie założyciele. Sekretarzem „Kręgu” został ks. Zdzisław

Pawlak. On to przez cały czas istnienia klubu spisywał systematycznie protokoły spotkań (pozostają one dotychczas w rękopisie we wrocławskiej bibliotece seminaryjnej).

Według deklaracji nie miało to być ściśle zamknięte grono osób, ale otwarte także dla innych profesorów seminarium wrocławskiego, a nawet dla osób spoza grona profesorskiego. Do stałych uczestników „Kręgu” doszły jednak tylko dwie osoby: ks. Jan Nowaczyk i ks. Bogusław Skowroński (kapłan diec. płockiej prowadzący wykłady w seminarium wrocławskim). Kilka innych osób uczestniczyło w tych spotkaniach sporadycznie. Łącznie przez „Krąg” przewinęło się 17 osób. W spotkaniach „Kręgu”, które odbywały się raz w miesiącu (zazwyczaj siedem razy w roku akademickim), uczestniczyło od pięciu do dwunastu osób, w miarę systematycznie – 10 osób.

Mimo deklaracji o otwartości „Kręgu” nie był on jednak dostępny dla wszystkich profesorów seminaryjnych. Wchodzili do niego tylko ci, którzy zostali zaproszeni do współpracy; podstawowym warunkiem (nie uwidocznionym formalnie w deklaracji powołującej „Krąg”) było posiadanie doktoratu, ale nawet ci, którzy legitymowali się takim stopniem, nie byli zapraszani, jeśli nie wykazywali – według mniemania ks. Olejnika – specjalnego zainteresowania pracą naukową.

Pierwsze robocze spotkanie odbyło się 18 I 1980 r. W sumie w latach 1979–1984 odbyło się 35 spotkań, na których wygłoszono 24 referaty (jeden z referatów zajął dwa spotkania), a poza tym odbyło się dziesięć spotkań bez referatów: jedno poświęcone sprawom organizacyjnym, dwa – dyskusji na tematy: trudności dydaktyczne i próby ich przezwyciężenia oraz rola profesora w kształtowaniu formacji kapłańskiej i jego stanu, siedem sprawozdań. Znamienne jest, że w okresie działalności „Kręgu” tylko jedenastu księży profesorów wygłosiło referaty lub sprawozdania (większość z nich kilkakrotnie): Z. Pawlak (7 razy), S. Olejnik (6), J. Kaźmierczak (4), W. Hanc (3), M. Gołębiewski (2), J. Nowa-

czyk (2), R. Andrzejewski, J. Bagrowicz, F. Józwiak, Z. Skrobicki, B. Skowroński. Prelegenci głosili referaty ze swoich specjalizacji, bez jakiegó ustalonego z góry planu. Jedynie w roku akademickim 1982/83 ks. S. Olejnik i ks. Z. Pawlak wygłosili cykl wykładów na temat koncepcji człowieka u różnych myślicieli. Myślą wybitnych przedstawicieli świata nauki (filozofii, religioznawstwa, teologii, biblistyki, etyki) zajmowano się na kilku spotkaniach w tym okresie.

Pod względem liczby spotkań naukowych był to bardzo prężny okres działalności naukowej profesorów seminarium wrocławskiego. Pewnym brakiem było zbyt słabe prezentowanie dziedzin poza filozofią i teologią. Nie było na przykład ani jednego referatu z dziedziny prawa kanonicznego czy historii Kościoła. Nieuzasadnioną praktyką było niezapraszanie prelegentów spoza seminarium wrocławskiego.

2.3. Teologiczne Towarzystwo Naukowe

Wyższego Seminarium Duchownego (od 1984 r.)

Przekształcenie klubu naukowodyskusyjnego „Krąg” w towarzystwo teologiczne nastąpiło, jak się wydaje, m.in. w wyniku sugestii Rady Naukowej Episkopatu Polski, aby wskrziesić przedwojenne koła Polskiego Towarzystwa Teologicznego, którymi były m.in. seminaria duchowne. Sugestia ta ponawiana była kilkakrotnie, począwszy od 1956 r., ale ciągle bezskutecznie. W 1984 r. biskup wrocławski Jan Zaręba przekazał ją prezesowi „Kręgu” ks. Stanisławowi Olejnikowi. Ten dnia 9 marca 1984 r. przedstawił członkom „Kręgu” propozycję biskupa, aby spotkaniom „Kręgu” nadać formę instytucjonalną i przekształcić w towarzystwo naukowe seminarium wrocławskiego.

W dyskusji zaproponowano dla tej instytucji nazwę: Wrocławskie Towarzystwo Teologiczne. Przez tę nazwę nawiązywano do tradycji przedwojennej. Jednak w dokumencie bp. Jana Zaręby z 10 III 1984 r. powołującym towarzystwo teologiczne we Wło-

clawku użyto niezgrabnej nazwy: Towarzystwo Naukowe Teologiczne Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku, ale ostatecznie przyjęła się bardziej poprawna nazwa: Teologiczne Towarzystwo Naukowe Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku. Miało ono być, jak sugerowano, „nowym bodźcem do podniesienia poziomu dydaktyczno-naukowego w seminarium”. Nie wypowiedzianym formalnie celem było m.in. włączenie do spotkań naukowych w seminarium włocławskim wszystkich jego profesorów i wykładowców, a więc znaczne rozszerzenie dotychczasowej działalności „Kręgu”.

Dekret powołujący TTN WSD we Włocławku nie wszedł jednak od razu w życie. Do końca roku seminaryjnego 1983/84 odbywały się jeszcze spotkania „Kręgu”.

Działalność Towarzystwa ulegała pewnym zmianom wprowadzanym przez poszczególne zespoły kierownicze (zarządy). Dlatego zostanie ona ukazana w podziale na kadencje zarządów, a właściwie prezesów zarządów.

W latach 1984–1991

Na ostatnim spotkaniu „Kręgu”, 4 maja 1984 r., wyłoniono tzw. grupę inicjatywną, w składzie: ksiądz rektor Marian Gołębiewski, ks. prof. Stanisław Olejnik i ks. prof. Zdzisław Pawlak, dla opracowania propozycji statutu Towarzystwa. W wyborach przeprowadzonych na walnym zebraniu 16 listopada 1984 r. wyłoniono Zarząd Towarzystwa w następującym składzie: ks. Marian Gołębiewski – prezes, ks. Franciszek Józwiak – wiceprezes, ks. Tomasz Kaczmarek – sekretarz, ks. Ireneusz Werbiński – skarbnik. Nie udało się wyjaśnić, dlaczego do tego Zarządu nie wszedł faktyczny inicjator Towarzystwa, ks. Stanisław Olejnik. Zarząd ten przetrwał przez dwie kadencje (1984–1991), z wyjątkiem ks. F. Józwiaka, który zmarł w 1988 r.

Przedłożony przez Zarząd *Statut* Towarzystwa, który został zatwierdzony przez biskupa włocławskiego Jana Zarębę 20 II 1985 r.

na trzy lata, zawierał trzy rozdziały: 1) normy ogólne, 2) cel, środki i zakres działania, 3) struktura.

Ustalono w nim ostatecznie nazwę Towarzystwa: Teologiczne Towarzystwo Naukowe Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku (art. 1). Stwierdzono m.in., że Towarzystwo kontynuuje działalność przedwojennego Włocławskiego Towarzystwa Teologicznego oraz klubu naukowo-dyskusyjnego „Krağ” (art. 5). Jako cel Towarzystwa postawiono „pogłębienie i rozwój wiedzy teologicznej [w] diecezji włocławskiej” (art. 6). Środkami do urzeczywistnienia tego celu miały być: „a) spotkania naukowe z innymi ośrodkami nauk teologicznych w Polsce lub z poszczególnymi reprezentantami tych ośrodków; b) zebrania dyskusyjne członków Towarzystwa; c) odczyty urządzone przez członków Towarzystwa; d) odczyty przeprowadzane przez zapraszanych ludzi nauki” (art. 7).

W *Statucie* przewidziano trzy grupy członków Towarzystwa: zwyczajnych, nadzwyczajnych i honorowych. Członkiem zwyczajnym – według *Statutu* – „zostaje każdy ksiądz mianowany profesorem lub wykładowcą Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku i nie przestaje nim być nawet wtedy, gdyby przestał wykładać w tym Seminarium” (art. 9); członkiem nadzwyczajnym – „każdy zainteresowany sprawą rozwoju wiedzy teologicznej, zwłaszcza w diecezji włocławskiej” (art. 10); członkiem honorowym – „każdy zasłużony dla Towarzystwa i dla nauk teologicznych” (art. 11). Pełne prawa *Statut* przyznaje jedynie członkom zwyczajnym.

Według *Statutu* władzami Towarzystwa są: a) Walne Zebranie, b) Zarząd (art. 17). Zarząd powoływany jest przez Walne Zebranie na trzy lata (art. 19) i składa się z prezesa, wiceprezesa, sekretarza i skarbnika (art. 20).

Sprawy organizacyjne, w związku z zatwierdzeniem przez biskupa włocławskiego Jana Zarębę *Statutu* Towarzystwa, omówiono na spotkaniu 15 III 1985 r. W nawiązaniu do art. 9 *Statutu* postanowiono, że członkami Towarzystwa oprócz wymienionych w tym artykule są także wszyscy byli wykładowcy i profesorowie seminarium włocławskiego oraz pracownicy kurii diecezjalnej. Uczestnikami zaś spotkań „wszyscy księża, którzy skończyli studia specjalistyczne (niekoniecznie teologiczne), nawet jeśli nie uzyskali stopnia naukowego”, a także „niektórzy bez studiów [specjalistycznych], ale interesujący się nauką”. Postanowiono też, że „na

sesje publiczne zapraszani będą również duszpasterze włocławscy – ich liczba i skład będą ulegały zmianie, zależnie od nominacji”.

Pierwsza publiczna sesja Towarzystwa odbyła się 15 V 1985 r., czyli ponad rok od czasu powołania Towarzystwa. Zaproszono na nią nie tylko członków Towarzystwa, ale także niektórych kapłanów diecezji pracujących w duszpasterstwie, z których przybyło niewiele.

Z tego okresu nie zachowały się oficjalne protokoły sesji TTN. Wydaje się jednak, że fakt, iż prezesem Towarzystwa został rektor seminarium, zdecydował o pewnym zamieszanu w działalności Towarzystwa. Nie wiadomo, które spotkania naukowe były organizowane przez seminarium, a które przez Towarzystwo. Dało się jednak ustalić na podstawie innych źródeł, że w tym czasie odbyło się przynajmniej 17 spotkań (trzy spotkania rocznie), na których wygłoszono 15 referatów, jedno sprawozdanie i trzy komunikaty; jedno spotkanie (15 III 1985 r.) poświęcone było sprawom organizacyjnym w związku z zatwierdzeniem przez biskupa włocławskiego *Statutu* Towarzystwa.

Sesje Towarzystwa organizowano w tym okresie najczęściej w ten sposób, że zapraszani goście wygłaszali referat dla kleryków i drugi w tym samym dniu dla członków Towarzystwa. Połowa wśród głoszących referaty to znaczące osobistości świata nauki spoza środowiska seminaryjnego: ks. doc. dr hab. Jan Czerkawski (KUL), ks. doc. dr hab. Stanisław Kowalczyk (KUL), ks. prof. Jan Łach (ATK), doc. dr Marian Maciejewski (KUL), ks. prof. dr hab. Remigiusz Sobański (ATK), Jan Józef Szczepański (Związek Literatów Polskich), ks. dr Romuald Waszkinel (KUL).

W latach 1991–1994

Wybory w 1991 r. wyłoniły Zarząd Towarzystwa w składzie: ks. prof. dr hab. Stanisław Olejnik – prezes, ks. dr Stanisław Gębicki – wiceprezes, ks. dr hab. Ireneusz Werbiński – sekretarz, ks. dr Lech Król – skarbnik.

Zarząd ten przygotował nową wersję *Statutu* Towarzystwa, który został zatwierdzony przez biskupa włocławskiego Bronisława Dembowskiego 19 lutego 1993 r. na czas nieograniczony (opublikowany w „Studiach Włocławskich”, 1(1999), s. 53–55).

Wprowadził on pewne bardzo potrzebne zmiany i uzupełnienia w dotychczasowym *Statucie*. Poszerzył rozumienie celu Towarzystwa, którym ma być „pogłębianie i rozwój wiedzy z zakresu teologii i nauk z nią związanych (filozofii, prawa kanonicznego i innych) w diecezji włocławskiej” (art. 6).

Inaczej ustawił także środki mające służyć do urzeczywistnienia tego celu: na pierwszym miejscu postawiono „zebrania naukowo-dyskusyjne samych członków Towarzystwa lub z prelegentami zaproszonymi z innych środowisk naukowych” (art. 7, a). Jest to jak najbardziej uzasadnione, ponieważ od początku była to zasadnicza i właściwie jedyna forma działalności Towarzystwa. Dodano natomiast jako postulat, by Towarzystwo wydawało „publikacje naukowe lub popularnonaukowe służące realizacji celu Towarzystwa” (art. 7, d). Ambitny ten postulat długo nie był realizowany, głównie z powodu braku środków finansowych. Dodano ważny artykuł o środkach materialnych potrzebnych do realizacji celu Towarzystwa, które mają pochodzić „ze składek członkowskich oraz ofiar od władz Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku” (art. 8).

Prawdopodobnie ze względu na nieregularność spotkań Towarzystwa w poprzednich dwóch kadencjach wprowadzono artykuł postanawiający, że „zebrania Towarzystwa odbywają się nie rzadziej niż dwa razy w ciągu semestru” (art. 9) oraz wyraźne postanowienie, że „z posiedzeń Towarzystwa sporządza się protokoły” (art. 10).

Ograniczono podział członków Towarzystwa tylko do zwyczajnych i honorowych, zrównując dotychczasowych członków nadzwyczajnych ze zwyczajnymi. Opuszczono też przy określeniu profesorów i wykładowców seminarium włocławskiego słowo „ksiądz”, co już dawno należało uczynić, ponieważ wśród profesorów i wykładowców seminarium włocławskiego są też osoby świeckie. Nie spowodowało to jednak wejścia świeckich do Towarzystwa; aż do 1997 r. nie uczestniczyli oni w ogóle w spotkaniach Towarzystwa.

I ten *Statut* nie rozwiązał jednoznacznie sprawy przynależności do Towarzystwa. Stwierdzenie: „Członkiem zwyczajnym zostaje każdy mianowany profesor lub wykładowca Wyższego Seminarium Duchownego we

Włocławku i nie przestaje nim być nawet wtedy, gdy przestał wykładać w tym Seminarium” (art. 12) wprowadza pewien automatyzm, a nawet przymus w zaliczaniu do grona członków Towarzystwa, niezależnie od woli zainteresowanego. Jeżeli któryś profesor czy wykładowca nie chciałby być członkiem Towarzystwa, musiałby złożyć pisemną rezygnację (por. art. 19). Bo przecież stwierdzenie *Statutu*, że członkiem Towarzystwa przestaje być także ten, kto „nie przestrzega statutu” (art. 19), właściwie jest zupełnie nierealnym zagrożeniem, skoro *Statut* branie udziału w spotkaniach Towarzystwa zalicza do praw członka, a nie do jego obowiązków (zob. art. 17, a) i nigdzie nie ma wzmianki o obowiązku płacenia składek członkowskich. To powoduje, że nie można ustalić listy rzeczywistych członków Towarzystwa i właściwie, formalnie biorąc, do członków Towarzystwa trzeba by zaliczyć także tych profesorów i wykładowców seminarium, którzy ani razu dotychczas nie byli na jego spotkaniach.

Zarząd ten ustalił też zasadnicze punkty każdego spotkania, które były respektowane do końca tej kadencji: 1) odczytanie protokołu z poprzedniego spotkania, 2) referat (ok. 45 min.), 3) dyskusja, 4) informacje naukowe i wolne wnioski.

W tym czasie spotkania Towarzystwa odbywały się zazwyczaj pięć razy w roku akademickim. Referaty głosili jedynie profesowie ze środowiska seminaryjnego. Odbyło się 13 spotkań, na których dziesięciu profesorów seminarium włocławskiego wygłosiło dwanaście referatów; jedno spotkanie poświęcone było uczczeniu 40-lecia pracy naukowo-dydaktycznej ks. prof. Stanisława Olejnika w seminarium włocławskim.

W latach 1991–1994 przynajmniej raz w spotkaniach Towarzystwa uczestniczyło 37 członków. W poszczególnych spotkaniach uczestniczyło od 10 do 28 osób.

W latach 1994–1997

Wybory w 1994 r. wyłoniły Zarząd w składzie: ks. dr Zdzisław Pawlak – prezes, ks. dr Krzysztof Konecki – wiceprezes, ks. mgr Kazimierz Rulka – sekretarz, ks. dr Kazimierz Skoczylas – skarbnik.

Zarząd, pod kierunkiem ks. Pawłaka, działał bardzo systematycznie. Terminy spotkań, tematy i prelegenci byli ustalani przed rozpoczęciem roku akademickiego i całoroczny plan spotkań był wręczany członkom Towarzystwa na początku roku seminaryjnego. Plan spotkań ograniczono do dwóch zasadniczych punktów: 1) referat, 2) dyskusja.

W latach 1994–1997 przynajmniej raz w spotkaniu uczestniczyło 41 członków. W poszczególnych spotkaniach uczestniczyło od 10 do 26 osób.

W każdym roku akademickim odbywało się sześć spotkań roboczych. W latach 1994–1997 odbyło się 18 spotkań, na których wygłoszono 17 referatów; jedno poświęcono w całości sprawozdaniom z sympozjów i spotkań naukowych, w których uczestniczyli członkowie Towarzystwa (zazwyczaj sprawozdania takie były jednym z punktów spotkań roboczych). Większość referatów (13) wygłosili miejscowi profesorowie; cztery referaty wygłosili zaproszeni goście: prof. Stanisław Olczak (KUL, dwa), ks. Krzysztof Lewandowski (WSD Toruń), ks. Stanisław Bogdanowicz (WSD Gdańsk).

Roczne sprawozdania z działalności Towarzystwa, opracowywane przez sekretarza Towarzystwa, drukowane były w „Kronice Diecezji Włocławskiej”. W miarę możliwości została uzupełniona i uporządkowana dokumentacja Towarzystwa za ubiegłe lata, sporządzono wykaz głoszonych referatów.

W tym czasie do Towarzystwa należało 48 członków („Studia Włocławskie”, 1(1998), s. 56–57).

W latach 1997–2006

W okresie tym Towarzystwo działało pod Zarządem, którego skład częściowo się zmieniał. Stałym prezesem w tym czasie był ks. dr hab. Ireneusz Werbiński. Wiceprezesami byli: najpierw ks. dr Leonard Fic (1998–2003), a potem ks. dr Jan Nowaczyk (2003–2006); sekretarzami: najpierw ks. dr. Roman Małecki (1997–2003), a potem

ks. dr Zbigniew Zarembki (2003–2006). Skarbnikiem był najpierw ks. dr Mieczysław Łaszczyk (1997–2003), a następnie ks. dr Jacek Szymański (2003–2006).

Nowy Zarząd postawił sobie jako pierwszorzędne zadanie wydanie pierwszego tomu czasopisma Towarzystwa. Ukazał się on wreszcie w 1998 r. pt. „Studia Włocławskie”. W tym okresie ukazało się dziewięć kolejnych jego tomów (t. 1–9). Było to największe osiągnięcie tego Zarządu.

W tym okresie odbyło się 36 spotkań naukowych (co daje przeciętnie cztery spotkania naukowe rocznie), na których wygłoszono 36 referatów. Spośród prelegentów sześciu pochodziło z pozawłocławskich środowisk naukowych: ks. prof. dr hab. Jerzy Pałucki (KUL), prof. dr hab. Aleksander Nalaskowski (UMK Toruń), prof. dr hab. Bronisław Siemieniecki (UMK Toruń), ks. prof. Marcei Józef Dołęga (UKSW), dr Jerzy Skowroń, OCD (Trutowo), bp Andrzej Suski (Toruń).

W latach 2006–2013

W okresie tym Towarzystwo działało pod Zarządem w składzie: ks. dr Jan Nowaczyk – prezes, ks. dr Lech Król – wiceprezes, ks. dr Krzysztof Graczyk – sekretarz, ks. dr Tomasz Kaczmarek – skarbnik.

W tym czasie nadal przykładano zasadniczą uwagę do publikowania czasopisma Towarzystwa – „Studiów Włocławskich”; wydano sześć kolejnych jego tomów (t. 10–15). Mniejszą natomiast uwagę przywiązywano do systematycznego organizowania spotkań roboczych. W ciągu siedmiu lat tego okresu odbyło się spotkań roboczych tylko 19, co daje przeciętnie niespełna trzy spotkania rocznie, a w ostatnich dwóch latach odbywało się tylko po jednym spotkaniu rocznie. Trzeba jednak podkreślić, że w tym okresie połowę referatów wygłosili prelegenci z pozawłocławskich środowisk naukowych (trzy z nich były wykładami otwartymi), a jeden z nich, po raz pierwszy w dziejach Towarzystwa, wygłosił

Od lewej: ks. dr Jan Nowaczyk, prof. Juan Manuel Burgos, ks. dr Witold Dorsz

prelegent z zagranicy: prof. Juan Manuel Burgos z Uniwersytetu San Pablo-CEU w Madrycie. Poza tym referaty wygłosili następujący prelegenci spoza Włocławka: dr Bernardeta Iwańska-Cieślak z Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy; ks. prof. dr hab. Stanisław Kowalczyk (KUL); ks. dr Andrzej Latoń (Kalisz); ks. prof. dr hab. Piotr Nitecki (PAT we Wrocławiu), ks. dr hab. Jan Perszon, prof. UMK; ks. prof. dr hab. Marek Starowieyski (Warszawa); prof. dr hab. Zbigniew Włodarczyk (UMK).

Od 2013 r.

Wybrany w 2013 r. nowy Zarząd w składzie: ks. dr hab. Lech Król – prezes, ks. dr Henryk Witczak – wiceprezes, ks. dr hab. Janusz Borucki – sekretarz i ks. dr Jacek Kędziński – skarbnik przystąpił z dużym zaangażowaniem do pracy. Kierował on Towarzystwem w kadencji 2013–2016 i został wybrany na następną kadencję: 2016–2019.

W tym czasie powrócono do organizowania częściowej spotkań Towarzystwa, w tym większą uwagę zwrócono na urządzenie postulowanych od dawna przez *Statut* Towarzystwa wykładów otwartych. Drugim ważnym osiągnięciem było wprowadzenie czasopisma Towarzystwa „Studiów Włocławskich” na listę czasopism punktowanych (od t. 17 – 6 punktów). Łączy się z tym konieczność przestrzegania wymogów formalnych, przede wszystkim zaś poddawanie pod ocenę recenzentów każdego ze zgłoszonych artykułów. Uporządkowano sprawę płacenia składek członkowskich.

W pierwszej kadencji (2013–2016) Zarząd zorganizował 12 spotkań naukowych (przeciętnie cztery spotkania rocznie), na których referaty wygłosiło m.in. trzech prelegentów z pozawłocławskich środowisk naukowych: prof. dr hab. Sławomir Cenckiewicz (UMK i WSKSiM Toruń), ks. prof. dr hab. Józef Kiciński (PWT Wrocław), ks. prof. dr hab. Kazimierz Panuś (UJP II Kraków).

* * *

Podsumowując należy stwierdzić, że Teologiczne Towarzystwo Naukowe Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku zakorzeniło się już w tej uczelni chyba na stałe. W sumie w latach 1984–2017 odbyło się około 120 spotkań, na których referaty głosiło około 80 prelegentów. W większości byli to profesorowie włocławskiego seminarium duchownego oraz inni kapłani włocławscy, ale wystąpiło też 26 prelegentów z innych środowisk naukowych (Madrytu, Warszawy, Torunia, Lublina, Gdańska, Krakowa, Wrocławia, Kalisza, Bydgoszczy). Często były to referaty specjalnie przygotowane na sesje naukowe Towarzystwa (niektóre z nich zostały potem, zazwyczaj w formie rozszerzonej, opublikowane drukiem), czasem prelekcje na podstawie przygotowywanych już większych artykułów lub opracowań do druku, nieraz relacje z zebranych materiałów czy uczestnictwa w sympozjach i konferencjach, rzadko natomiast wypowiedzi na podstawie drukowanych już opracowań.

Początkowo działalność Towarzystwa ograniczała się zasadniczo do organizowania prelekcji połączonych z dyskusjami. Ale nawet to nie było sprawą łatwą. Członkowie Towarzystwa są bardzo zróżnicowani pod względem zainteresowań. Przeważają wśród nich teologowie, ale nie brak filozofów, prawników, historyków, historyków sztuki, filologów, pedagogów, psychologów. Z jednej strony daje to możliwość spojrzenia na podejmowane zagadnienie z różnych punktów widzenia, ale z drugiej strony znacznie utrudnia rzeczową dyskusję na bardziej specjalistyczne tematy.

Od 1998 r. zaczęto wydawać czasopismo Towarzystwa „Studia Włocławskie” i do tej pory ukazało się już dwadzieścia jego tomów.

Od pewnego czasu obok spotkań roboczych organizuje się także postulowane od dawna przez *Statut* Towarzystwa wykłady otwarte.

ks. Kazimierz Rulka

STATUT
TEOLOGICZNEGO TOWARZYSTWA NAUKOWEGO
WYŻSZEGO SEMINARIUM DUCHOWNEGO
WE WŁOCŁAWKU

Rozdział I
Normy ogólne

- Art. 1. Oficjalna nazwa Towarzystwa: Teologiczne Towarzystwo Naukowe Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku.
- Art. 2. Siedzibą Towarzystwa jest Wyższe Seminarium Duchowne we Włocławku, a terenem działalności diecezja włocławska.
- Art. 3. Towarzystwo posługuje się pieczętką z napisem: Teologiczne Towarzystwo Naukowe Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku.
- Art. 4. Patronat nad Towarzystwem sprawuje każdorazowy ordynariusz włocławski.
- Art. 5. Towarzystwo funkcjonuje od 25 II 2014 r. w strukturach Polskiego Towarzystwa Teologicznego z siedzibą w Krakowie i jest jego Oddziałem we Włocławku.
- Art. 6. Towarzystwo kontynuuje działalność włocławskiego Towarzystwa Teologicznego, powstałego w 1928 r., spotkań naukowodyskusyjnych w latach 1963–1973 oraz naukowodyskusyjnego klubu „Kąg” (1979–1984) skupiającego profesorów Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku.

Rozdział II

Cel, środki i zakres działania

Art. 7. Celem Towarzystwa jest pogłębianie i rozwój wiedzy z zakresu teologii i nauk z nią związanych w diecezji włocławskiej.

Art. 8. Do urzeczywistnienia tego celu służyć będą następujące środki:

- a) zebrania naukowo-dyskusyjne samych członków Towarzystwa lub z prelegentami zaproszonymi z innych środowisk naukowych;
- b) uczestniczenie członków Towarzystwa w spotkaniach naukowych urządzanych poza diecezją włocławską;
- c) zebrania „otwarte” z prelekcjami członków Towarzystwa lub zaproszonych prelegentów;
- d) publikacje naukowe lub popularnonaukowe służące realizacji celu Towarzystwa wyrażonego w art. 6.

Art. 9. Środki materialne potrzebne do realizacji celu wskazanego w art. 6 pochodzą ze składek członkowskich, ofiar od władz Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku oraz innych darczyńców.

Art. 10. Zebrania Towarzystwa odbywają się nie rzadziej niż dwa razy w ciągu semestru.

Art. 11. Z posiedzeń Towarzystwa sporządza się protokoły, które podpisuje sekretarz posiedzenia.

Art. 12. W skład Towarzystwa wchodzi członkowie zwyczajni i honorowi.

Art. 13. Członkiem zwyczajnym może zostać *ipso facto* (bez procedury zatwierdzającej) – każdy mianowany profesor lub wykładowca Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku, chyba że wyraźnie tego nie chce, i nie przestaje nim być nawet wtedy, gdy przestał wykładać w tym Seminarium.

Art. 14. Członkiem zwyczajnym może być także każdy zainteresowany sprawą rozwoju wiedzy z zakresu teologii i nauk z nią związanych, zwłaszcza w diecezji wrocławskiej – po złożeniu deklaracji i zatwierdzeniu przez Zarząd.

Art. 15. Członkiem honorowym może zostać każdy zasłużony dla Towarzystwa i dla nauk teologicznych.

Art. 16. Członków honorowych mianuje Walne Zebranie na wniosek Zarządu.

Art. 17. Członek zwyczajny Towarzystwa ma prawo:

- a) brać udział w spotkaniach, zebraniach dyskusyjnych i odczytach Towarzystwa;
- b) brać czynny udział w Walnych Zebraniach z głosem dyskusyjnym;
- c) ma prawo wyboru władz Towarzystwa.

Art. 18. Członek zwyczajny Towarzystwa też powinien:

- a) przestrzegać statutu i uchwał Towarzystwa;
- b) brać udział w działalności Towarzystwa i czynnie ją popierać;
- c) opłacać regularnie składki członkowskie.

Art. 19. Członkiem Towarzystwa przestaje być ten, kto zgłosi pisemną rezygnację lub nie przestrzega statutu.

Rozdział III

Struktura

Art. 20. Władzami Towarzystwa są:

- a) Walne Zebranie;
- b) Zarząd.

Art. 21. Walne Zebranie zbiera się co trzy lata:

- a) przyjmuje sprawozdania Zarządu i udziela mu absolutorium;
- b) wybiera na trzy lata Zarząd;

- c) do ważności uchwał Walnego Zebrania potrzebna jest obecność zwykłej większości członków zwyczajnych; w razie jej braku ogłasza się nowy termin Zebrania, które dokonuje swych czynności bez względu na liczbę zebranych;
- d) uchwały zapadają zwyczajną większością głosów;
- e) Walne Zebranie otwiera prezes, obradami kieruje specjalnie wybrany przewodniczący, sekretarzuje i prowadzi protokół sekretarz powołany przez przewodniczącego.

Art. 22. Władzą wykonawczą jest Zarząd powołany na okres trzech lat przez Walne Zebranie.

Art. 23. Zarząd składa się z prezesa, wiceprezesa, sekretarza i skarbnika.

Art. 24. Do czynności Zarządu należy:

- a) zwoływanie Walnych Zebrań i przygotowywanie dla nich porządku dziennego;
- b) wykonywanie uchwał Walnych Zebrań;
- c) czuwanie nad prawidłową działalnością Towarzystwa;
- d) organizowanie posiedzeń naukowych.

Art. 25. Uchwały Zarządu zapadają większością głosów; w razie równości głosów rozstrzyga głos prezesa.

Art. 26. Zebranie Zarządu odbywa się przynajmniej raz w roku.

Art. 27. Prezes reprezentuje Towarzystwo na zewnątrz i czuwa nad prawidłową działalnością Zarządu.

Art. 28. Wiceprezes zastępuje prezesa w czynnościach w razie potrzeby.

Art. 29. Sekretarz prowadzi protokół zebrań Towarzystwa.

Art. 30. Skarbnik prowadzi kasę Towarzystwa.

Art. 31. Przeprowadzanie zmian w niniejszym Statucie lub uchwalanie nowego dokonuje się na Walnym Zebraniu uchwałą większości głosów.

Art. 32. Statut zatwierdza ordynariusz diecezji.

Niniejszy Statut zatwierdzam

W Mering
+ **Wiesław Alojzy Mering**
Biskup Włocławski

Włocławek, 30.10.2017 roku.

WYKAZ CZŁONKÓW TOWARZYSTWA
stan na 31 grudnia 2017 roku

Lp.	imię i nazwisko	stopień naukowy	specjalizacja	rok wstąpienia
1.	bp Wiesław Mering	dr	filozofia	2003
2.	bp Bronisław Dembowski	prof. dr hab.	filozofia	1992
3.	abp Marian Gołębiowski	dr hab.	bibliistyka	1984
4.	ks. Jerzy Bagrowicz	prof. dr hab.	pedagogika	1984
5.	Monika Balakowicz	mgr	teologia	2017
6.	ks. Janusz Bartczak	mgr lic.	teologia liturgii	2017
7.	ks. Janusz Borucki	dr hab.	prawo kanoniczne	1998
8.	ks. Witold Bura	mgr	prawo kanoniczne	1984
9.	ks. Jacek Buta	mgr lic.	katechetyka	2017
10.	ks. Józef Dębiński	dr hab.	historia	2017
11.	Anna Dobropolska	mgr lic.	teologia duchow.	2017
12.	ks. Witold Dorsz	dr	filozofia	2000
13.	Dariusz Duszeński	mgr lic.	teologia	2014
14.	ks. Piotr Dziurdziński	dr	teologia	2017
15.	ks. Piotr Dykowski	mgr	filologia klasyczna	2012
16.	ks. Leonard Fic	dr hab.	teologia fundam.	1984
17.	ks. Wojciech Frątczak	dr hab.	historia Kościoła	1984
18.	Jerzy Gadzinowski	mgr	teologia	2017
19.	Mirosław Glazik	mgr	filologia polska	1997
20.	ks. Julian Głowacki	mgr lic.	teologia moralna	2017

21.	ks. Zbigniew Gmurczyk	dr	historia Kościoła	2014
22.	ks. Łukasz Grabiasz	mgr	teologia	2017
23.	ks. Krzysztof Graczyk	dr hab.	prawo kanoniczne	2004
24.	ks. Janusz Gręźlikowski	dr hab.	prawo kanoniczne	1986
25.	ks. Wojciech Hanc	dr hab.	teologia dogmat.	1984
26.	Urszula Hańkiewicz	absolut.	teologia	2017
27.	ks. Stanisław Jankowski SDB	dr	bibliistyka	1996
28.	ks. Ireneusz Juszczynski	mgr	teologia	1995
29.	ks. Tomasz Kaczmarek	dr hab.	patrologia	1987
30.	ks. Waldemar Karasiński	dr hab.	homiletyka	1998
31.	ks. Jacek Kędzierski	dr	teologia fundam.	1998
32.	ks. Krzysztof Konecki	prof. dr hab.	teologia liturgii	1989
33.	ks. Lech Król	dr hab.	teologia duchow.	1990
34.	ks. Witold Kujawski	dr hab.	historia Kościoła	1985
35.	ks. Teodor Lenkiewicz	mgr	teologia fundam.	1984
36.	ks. Dariusz Lewandowski	mgr	historia sztuki	2001
37.	ks. Zbigniew Łukasik	mgr lic.	teol. konserwat.	2017
38.	ks. Tomasz Michalski	dr	teologia duchow.	1993
39.	s. Natalia Musidlak	dr	teologia moralna	2014
40.	ks. Artur Niemira	dr	teologia moralna	2009
41.	ks. Jan Nowaczyk	dr	filozofia	1984
42.	ks. Sebastian Osiński	dr	prawo kanoniczne	2014
43.	ks. Jerzy Pałucki	prof. dr hab.	patrologia	2017
44.	ks. Zdzisław Pawlak	dr hab.	filozofia	1984
45.	ks. Władysław Piechota	dr	teologia duchow.	2017
46.	ks. Lesław Politowski	dr	teologia liturgii	1996
47.	ks. Antoni Poniński	dr	teologia moralna	1995

48.	ks. Henryk Postuszny	lic.	psychologia	1995
49.	Zdzisław Przybył	mgr lic.	teologia	2014
50.	ks. Jan Przybyłowski	prof. dr hab.	teologia pastoralna	1989
51.	Agata Różańska	mgr	filologia polska	2017
52.	ks. Kazimierz Rulka	mgr	historia Kościoła	1989
53.	ks. Michał Sadowski	dr	teologia fundam.	2013
54.	ks. Piotr Siołkowski	dr	teologia pastoralna	2017
55.	ks. Kazimierz Skoczylas	dr hab.	katechetyka	1994
56.	ks. Zbigniew Skrobicki	dr	nauki społeczne	1984
57.	ks. Sławomir Sobiech	dr	teologia	2014
58.	ks. Stefan Spychalski	mgr	teologia	2006
59.	ks. Jacek Szymański	dr hab.	teologia moralna	1997
60.	Grzegorz Sztandera	absolut.	teologia	2017
61.	ks. Andrzej Tomalak	dr	teologia dogmat.	2014
62.	ks. Stanisław Waszczyński	mgr	teologia pastoralna	1990
63.	ks. Grzegorz Wawrzyniak	mgr lic.	teologia moralna	1992
64.	ks. Ireneusz Werbiński	prof. dr hab.	teologia duchow.	1985
65.	Ireneusz Wieczorkiewicz	absolut.	teologia	2017
66.	ks. Henryk Witczak	dr	historia Kościoła	2011
67.	ks. Zbigniew Wróbel	mgr	filol. klasyczna	1992
68.	ks. Zbigniew Zarembski	dr hab.	teologia pastoralna	2000
69.	ks. Rafał Zieliński	dr	teologia pastoralna	2017

ZARZĄD TOWARZYSTWA

W latach 1984–1991:

ks. dr Marian Gołębiowski (ówczesny rektor seminarium wrocławskiego) – prezes, ks. dr Franciszek Józwiak – wiceprezes (zm. 1988), ks. dr Tomasz Kaczmarek – sekretarz, ks. dr Ireneusz Werbiński – skarbnik.

W latach 1991–1994:

ks. prof. dr hab. Stanisław Olejnik – prezes, ks. dr Stanisław Gębicki – wiceprezes, ks. dr hab. Ireneusz Werbiński – sekretarz, ks. lic. Lech Król – skarbnik.

W latach 1994–1997:

ks. dr Zdzisław Pawlak – prezes, ks. dr Krzysztof Konecki – wiceprezes, ks. mgr Kazimierz Rulka – sekretarz, ks. dr Kazimierz Skoczylas – skarbnik.

W latach 1997–2003:

ks. prof. dr hab. Ireneusz Werbiński – prezes, ks. dr Leonard Fic – wiceprezes, ks. dr Roman Małecki – sekretarz, ks. dr Mieczysław Łaszczyk – skarbnik.

W latach 2003–2006:

ks. prof. dr hab. Ireneusz Werbiński – prezes, ks. dr Jan Nowaczyk – wiceprezes, ks. dr Zbigniew Zarembski – sekretarz, ks. dr Jacek Szymański – skarbnik.

W latach 2006–2013:

ks. dr Jan Nowaczyk – prezes, ks. dr Lech Król – wiceprezes,
ks. dr Krzysztof Graczyk – sekretarz, ks. dr Tomasz Kaczmarek
– skarbnik.

Od 2013 r.:

ks. dr hab. Lech Król – prezes, ks. dr Henryk Witczak – wi-
ceprezes, ks. dr hab. Janusz Borucki – sekretarz, ks. dr Jacek
Kędzierski – skarbnik.

ZMARLI CZŁONKOWIE TOWARZYSTWA

Ks. Franciszek Józwiak (1937–1988) – z wykształcenia biblista; odbył studia w zakresie Pisma Świętego Nowego Testamentu na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (1956–1959), które następnie uwieńczył doktoratem z teologii w 1965 r. Wykładał w seminarium wrocławskim od 1959 r.: archeologię biblijną, propedeutykę biblijną i Pismo Święte Nowego Testamentu. Rektor seminarium wrocławskiego w latach 1974–1983. W latach 1960–1988

członek zespołu redakcyjnego „Ateneum Kapłańskiego”.

Należał do grupy członków założycieli klubu naukowodyskusyjnego „Krag”. W latach 1984–1988 był wiceprezesem Towarzystwa. Systematycznie uczestniczył w spotkaniach „Kregu” i Towarzystwa w latach 1979–1988 i zabierał głos w dyskusjach. Wygłosił jeden referat: „Główne tematy przepowiadania Nowego Testamentu według J.F. Fitzmayera” (5 III 1982).

Zmarł 28 marca 1988 r.

W „Studiach Wrocławskich” – 1(1998), s. 238–286 – wydrukowano materiały z sympozjum poświęcone jego osobie, zorganizowanego przez wrocławskie Wyższe Seminarium Duchowne w 10. rocznicę jego śmierci. Biogram i bibliografia zob. *Słownik polskich teologów katolickich*, t. 8, Warszawa 1995, s. 255–256.

Ks. Jerzy Kaźmierczak (1936–1992) – z wykształcenia religio-
log i teolog fundamentalista; odbył studia na Akademii Teologii

Katolickiej (1963–1967) i zagraniczne w zakresie religiologii na Uniwersytecie Wiedeńskim (1967–1972), uwieńczone doktoratem w 1972 r. Wykładał w seminarium wrocławskim w latach 1972–1973 i 1976–1992: religioznawstwo, teologię fundamentalną (apologetykę), zagadnienia ateizmu. Uczył też języków obcych: niemieckiego i angielskiego.

Należał do grupy członków założycieli klubu naukowodyskusyjnego „Krağ”. W miarę systematycznie uczestniczył w spotkaniach „Kreğru” i Towarzystwa w latach 1979–1990, głosił referaty i zabierał głos w dyskusjach. W okresie funkcjonowania „Kreğru” wygłosił cztery referaty, w których poruszał zwłaszcza problem wiary: 1) „Credo Hansa Kunga” (2 V 1980), 2) „Teologia a Urząd Nauczycielski Kościoła” (4 III 1981), 3) „Ateizm zjawiskiem światowym” (9 XII 1983), 4) „Psychologia wiary i niewiary” (3 II 1984).

Zmarł 16 sierpnia 1992 r.

Biogram i bibliografia zob. *Słownik polskich teologów katolickich*, t. 8, Warszawa 1995, s. 265.

Ks. Tadeusz Korpusiński (1933–1995) – z wykształcenia teolog liturgista i pastoralista; odbył studia z teologii pastoralnej na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (1961–1962, 1966–1967) oraz zagraniczne na Katolickim Uniwersytecie w Lozanium (1967–1972), gdzie zdobył doktorat. Wykładał w seminarium wrocławskim w latach 1972–1994 liturgikę i teologię pastoralną.

Uczestniczył sporadycznie w spotkaniach Towarzystwa w latach 1984–1991. Wygłosił wtedy jeden referat: „Sytuacja teologii pastoralnej obszaru języka niemieckiego” (17 XI 1989).

Zmarł 3 marca 1995 r.

Biogram i bibliografia zob. *Słownik polskich teologów katolickich*, t. 9, Warszawa 2006, s. 299–300.

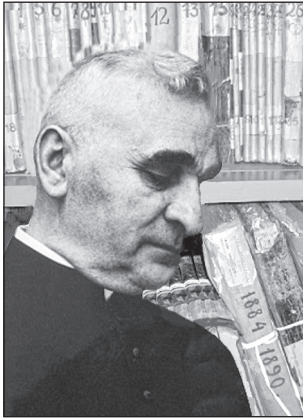
Ks. Bogusław Skowroński (1923–2001) – był kapłanem diecezji płockiej. Studia specjalistyczne z teologii moralnej odbył na Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie (1954–1956), tam też uzyskał doktorat w 1979 r. We wrocławskim seminarium duchownym wykładał w latach 1985–1992 i 1994–2001 teologię moralną, wspierając ks. prof. Stanisława Olejnika.

Należał do „Kręgu” i Towarzystwa, dość systematycznie uczestniczył w ich spotkaniach i brał udział w dyskusjach. Wygłosił też jeden referat: „Etyka ideału według Władysława Biegańskiego” (9 III 1984). W „Studiach Wrocławskich” opublikował artykuł: *Ks. prof. Stanisława Olejnika rozwój koncepcji podręcznika teologii moralnej* – 3(2000), s. 20–26. Jako jedyny z członków Towarzystwa otrzymał, na wniosek ks. prof. Stanisława Olejnika, tytuł członka honorowego.

Zmarł 29 VII 2001 r.

Biogram i bibliografia zob. *Słownik polskich teologów katolickich*, t. 9, Warszawa 2006, s. 597.

Ks. Stanisław Librowski (1914–2002) – z wykształcenia historyk Kościoła; studia specjalistyczne odbył na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Warszawskiego. Przeszedł wszystkie stopnie naukowe aż do profesury zwyczajnej w 1975 r. We wrocławskim seminarium duchownym wykładał ponad 20 lat (1949–1968) historię Kościoła i historię diecezji wrocławskiej. Był długoletnim dyrektorem Archiwum Diecezjalnego we Wrocławku i wybitnym archiwistą znanym w całej Polsce. Był też długoletnim profesorem Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego oraz założycielem i redak-

torem czasopisma „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”. Zgromadził znaczący księgozbiór, głównie z zakresu historii i nauk pomocniczych, liczący 4600 woluminów.

Na posiedzeniach Towarzystwa miał dwa wystąpienia: 1) 26 X 1995 przedstawił projekt pt. „Opublikowane dokumenty instytucji polskich i sprawa druku zbioru diecezji włocławskiej”, 2) 23 IV 1998 przedstawił dwa tematy: a) komunikat o bulli protekcyjnej pap. Eugeniusza III dla diecezji włocławskiej, z racji 850. rocznicy jej wystawienia, b) referat pt. „Program prac nad dokumentami diecezji włocławskiej”.

Zmarł 23 listopada 2002 r.

Jego dorobek naukowy przedstawiono m.in. w dwukrotnie dedykowanych mu „Studiach Włocławskich”: pierwszy raz z okazji 85. rocznicy urodzin i 50. rocznicy podjęcia pracy dydaktycznej w Wyższym Seminarium Duchownym – 2(1999), s. 5–30; drugi raz w 5. rocznicę śmierci – 10(2007), s. 1–159 (tamże bibliografia podmiotowa i przedmiotowa ks. Librowskiego – s. 13–30).

Biogram i bibliografia zob. *Słownik polskich teologów katolickich*, t. 9, Warszawa 2006, s. 372–378.

Bp Roman Andrzejewski (1939–2003) – z wykształcenia filolog klasyczny; odbył studia z klasyki na Wydziale Nauk Humanistycznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego (1961–1966), doktorat z nauk humanistycznych uzyskał na Uniwersytecie A. Mickiewicza w Poznaniu w 1973 r. W latach 1968–1984 w seminarium włocławskim wykładał patrologię i uczył języka łacińskiego. Był też wykładowcą na KUL-u. Był wielkim miłośnikiem książek i zgromadził księgozbiór liczący około 4 tys. woluminów.

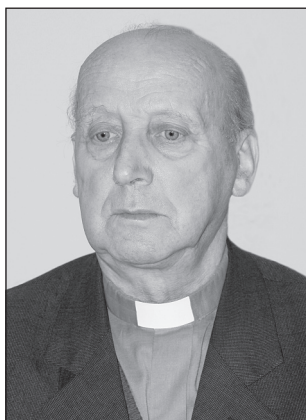
W spotkaniach naukowych klubu naukowodyskusyjnego „Krağ” oraz Towarzystwa uczestniczył sporadycznie, ale je popierał, a także czasopismo Towarzystwa „Studia Włocławskie” (sponsorował też jeden z tomów). Wygłosił także dwa referaty: 1) „Nad paradoksem stoików: *Omnia peccata paria*” (12 XII 1980), 2) „Ludność polskiej wsi w obliczu nowych problemów duszpasterskich. Refleksje nad wstępnymi ankietami do badań pastoralnych po wyborach prezydenckich '95” (5 II 1996).

W „Studiach Włocławskich” ogłosił pięć artykułów: 1) *O tradycjach i możliwościach naukowych włocławskiego środowiska kościelnego* – 1(1998), s. 7–20; 2) *Nad Litanią do Boga Ojca* – 2(1999), s. 33–43; 3) *Chrześcijańska wizja rozwoju wsi i rolnictwa w zjednoczonej Europie. Zarys problematyki* – 3(2000), s. 441–445; 4) *Włocławek we wspomnieniach Prymasa Wyszyńskiego* – 4(2001), s. 11–28; *Otium cum dignitate. Refleksje nad godnym stylem życia księży emerytów* – 5(2002), s. 21–39.

Zmarł 7 lipca 2003 r.

Na 65. rocznicę urodzin poświęcono mu tom „Studiów Włocławskich” – zob. 6(2003), s. 5–131. Biogram i bibliografia zob. *Słownik polskich teologów katolickich*, t. 9, Warszawa 2006, s. 22–34.

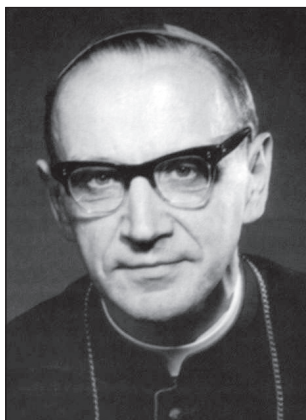
Ks. Tadeusz Przybylski (1927–2007) – z wykształcenia specjalista z filozofii przyrody; odbył studia specjalistyczne z filozofii (sekcja filozofii przyrody) na Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie (1955–1957) i Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (1958–1961), uwieńczone ostatecznie uzyskaniem stopnia doktora filozofii w 1971 r. W latach 1960–2004 w seminarium włocławskim wykładał: biologię, filozofię przyrody, historię filozofii, etykę, teorię poznania, ontologię, teodyceę.

Należał do grupy członków założycieli klubu naukowodyskusyjnego „Kraąg”. Od czasu do czasu uczestniczył w spotkaniach „Kreęgu” i Towarzystwa, ale nie wygłosił na nich żadnego referatu. Jeden jego artykuł został opublikowany w „Studiach Włocławskich”: *Teoria ontycznej struktury przyrody według Czesława Białobrzęskiego* – 7(2004), s. 15–37.

Zmarł 27 marca 2007 r.

Z okazji 50. rocznicy święceń kapłańskich poświęcony mu został tom „Studiów Włocławskich” – zob. 7(2004), s. 5–14.

Bp Czesław Lewandowski (1922–2009) – z wykształcenia teolog moralista; studia specjalistyczne z teologii moralnej odbył na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (1955–1958), gdzie też uzyskał magisterium i licencjat (1958). We włocławskim seminarium duchownym w latach 1965–1973 pełnił funkcję ojca duchownego oraz wykładał ascetykę i teologię moralną. Rozpoczął pisanie pracy doktorskiej, ale jej nie ukończył. Biskupem pomocniczym

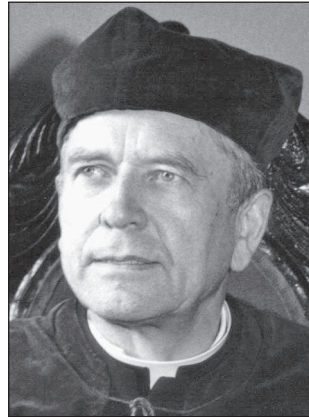
diecezji włocławskiej został w 1973 r.

Jako biskup brał nieraz udział w spotkaniach klubu naukowodyskusyjnego „Kraąg” i Towarzystwa oraz często zabierał głos w dyskusjach, nigdy jednak nie wygłosił na nich żadnego referatu. Popierał „Studia Włocławskie” (sponsorował jeden z jego tomów). Ogłosił w nich jeden artykuł: *Zakony kontemplacyjne w życiu Kościoła* – 2(1999), s. 44–50.

Zmarł 16 sierpnia 2009 r.

Biogram i bibliografia zob. C. Lewandowski, *Wszystkim dziękuję...*, Włocławek 2010, s. 7–15, 18–25.

Ks. Stanisław Olejnik (1920–2014) – teolog moralista; studia specjalistyczne w tym zakresie odbył na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Warszawskiego; habilitację uzyskał w 1954 r., profesurę nadzwyczajną w 1973 r., zwyczajną w 1980 r. We włocławskim seminarium duchownym wykładał teologię moralną przez 49 lat (1953–2002).

Był założycielem klubu naukowodyskusyjnego „Krağ” i jego prezesem w latach 1979–1984. W Towarzystwie przez jedną kadencję pełnił funkcję prezesa (1991–1994) i przyczynił się do unormowania jego działalności. Przez cały czas systematycznie uczestniczył w spotkaniach naukowych „Kreğru” i Towarzystwa oraz miał na nich w sumie dziesięć wystąpień: 1) Sprawozdanie z sympozjum na ATK pt. „Uniwersytet katolicki wobec problemu zagrożenia wartości moralnych we współczesnym stechnicyzowanym świecie” (18 I 1980); 2) „Problem i ocena etyczna tzw. inżynierii genetycznej” (24 IV 1980); 3) „Victor Frankl i jego koncepcja człowieka” (10 XII 1982); 4) Sprawozdanie z sympozjum naukowego na ATK poświęconego bioetyce (22 IV 1983); 5) „Kulturotwórcza wartość moralności chrześcijańskiej” (24 XI 1983); 6) „Historia Polskiego Towarzystwa Teologicznego” (6 IV 1984); 7) „Etos pracy” (23 II 1990); 8) Refleksje na temat 40-lecia swojej pracy w seminarium włocławskim (18 XI 1993); 9) „Obrona chrześcijańskich wartości moralnych w dobie obecnej” (23 X 1997); 10) „Działalność polityczna w świetle społecznej nauki Kościoła”

(22 XI 2001); z tego dwa ostatnie referaty zostały opublikowane w „Studiach Włocławskich”.

Zmarł 16 kwietnia 2014 r.

Z okazji 80. rocznicy urodzin i 50-lecia pracy naukowej poświęcono mu tom „Studiów Włocławskich” – zob. 3(2000), s. 5–33; tamże bibliografia podmiotowa – s. 27–33.

Ks. Bolesław Cieślak (1936–2014)
– z wykształcenia prawnik kanonista; studia specjalistyczne odbył na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim w latach 1958–1961, tam też w 1966 r. uzyskał stopień doktora prawa kanonicznego. We włocławskim seminarium duchownym wykładał prawo kanoniczne przez 29 lat (1970–1999).

Jako profesor seminarium włocławskiego należał *ipso facto* do Towarzystwa, ale nie uczestniczył w jego spotkaniach i nie głosił referatów. Opublikował artykuł w „Studiach Włocławskich” pt. *Biskup Antoni Pawłowski jako pasterz diecezji włocławskiej* – 2(1999), s. 319–327.

Zmarł 19 sierpnia 2014 r.

Biogram zob. *Włocławski słownik biograficzny*, t. 7, Włocławek 2017 (w druku).

WYKAZ REFERATÓW WYGŁOSZONYCH NA TEOLOGICZNYCH SPOTKANIACH NAUKOWODYSKUSYJNYCH WE WŁOCŁAWKU W LATACH 1928–2017

I. W okresie przedwojennym

1) 1928–1930 – referaty na temat sekciarstwa, niebezpieczeństw zagrażających małżeństwu i rodzinie, przebudowy ustroju społecznego według wskazań encyklik *Rerum novarum* oraz *Quadragesimo anno*.

w roku 1930/1931:

2) O warunkach owocnego przemawiania na ambonie.

3) Forma kazań ze strony językowej.

4) Zagadnienia [społeczne] w encyklice *Rerum novarum*.

5) Tezy etyczno-gospodarcze biskupa [Teodora] Kubiny.

6) Niektóre sposoby łagodzenia dzisiejszej nędzy materialnej.

7) 29 III 1936 – ks. dr Stefan Wyszyński: sprawozdanie ze Zjazdu Prasy Katolickiej.

8) 4 II 1937 – dyskusja nad artykułem ks. prof. Adama Jankowskiego *Tytuł i nazwa ksiądz*, opublikowanym w „Ateneum Kapłańskim”.

9) 19 IV 1937 – ks. prob. Jan Grabarczyk: O statystyce duchowieństwa katolickiego w Polsce.

II. W latach 1963–1973 (sesje naukowe księży profesorów)

W nawiązaniu do przedwojennych spotkań naukowych Włocławskiego Towarzystwa Teologicznego, w 1962 r. rozpoczęto urządzać także spotkania, w formie sesji naukowych organizowanych przez rektorat, bez formalnego wznawiania działalności Towarzystwa, co wówczas było niemożliwe. Udało się zestawić wykaz głoszonych referatów jedynie w latach 1963–1973, chociaż wiadomo, że były one nadal głoszone, chociaż znacznie rzadziej.

Wyparły je ogólne prelekcje głoszone dla profesorów i alumnów, z konieczności o tematyce bardziej ogólnej.

10) 7 III 1963 – ks. dr Wincenty Dudek: Problem kolegialności w Kościele.

11) 26 IV 1963 – ks. dr Stanisław Olejnik: Perspektywy dialogu ekumenicznego w płaszczyźnie teologii moralnej.

12) 30 V 1963 – ks. dr Marian Rzeszewski: Źródła laicyzmu.

13) 18 X 1963 – ks. dr Stanisław Librowski: Seminarium duchowne w Polsce (uroczysta sesja z okazji 400. rocznicy dekretu Soboru Trydenckiego o seminariach).

14) 27 II 1964 – ks. mgr Piotr Tomaszewski: Charakterologia w wychowaniu i duszpasterstwie.

15) 15 IV 1964 – ks. dr Władysław Szafrański: Pewność moralna w praktyce sądu kościelnego i kancelarii parafialnej.

16) 20 V 1964 – ks. mgr Kazimierz Barcki, ks. dr Wincenty Dudek: *Opowieści biblijne* Zenona Kosidowskiego w ocenie skrupturystycznej i religioznawczej.

17) 26 X 1964 – ks. dr Tadeusz Kania: Analiza rozwoju teologii moralnej nowożytnej na tle ogólnej problematyki epoki (prądy umysłowe, podłoże geograficzne, polityczne i ekonomiczne).

18) 26 XI 1964 – dr Andrzej Tomczak (UMK Toruń): Organizacja kancelarii biskupów włocławskich.

19) 18 II 1965 – ks. dr Leon Andrzejewski: Tendencje we współczesnej mariologii.

20) 21 X 1965 – ks. mgr Stefan Bryksa: Frustracja jako źródło trudności osobowościowych.

21) 9 XII 1965 – ks. dr Tadeusz Przybylski: Filozofia przyrody a nauki przyrodnicze.

22) 9 III 1966 – o. Bernard Przybylski OP (Warszawa): Św. Tomasz na soborach powszechnych.

23) 28 IV 1966 – bp Bohdan Bejze (Łódź): Zagadnienie potrzeby badań nad teodyceą, zwłaszcza tomistyczną.

24) 12 V 1966 – ks. mgr Stefan Szczepblewski: Wysiłki ku pełni jedności chrześcijaństwa w Polsce w okresie międzywojennym 1918–1939 r.

25) 24 XI 1966 – Konstanty Łubieński (poseł): Refleksje nad perspektywami rozwoju katolicyzmu w Polsce.

26) 24 I 1967 – ks. Wincenty Dudek: Postawa Braci Odłączonych wobec *Vaticanium Secundum*.

27) 26 II 1967 – ks. dr. Leszek Kuc (ATK): Słowo Boże a teologia św. Tomasza z Akwinu w czasach posoborowych.

28) 20 IV 1967 – [brak informacji o prelegencie i tytule referatu].

29) 26 X 1967 – bp dr Bohdan Bejze (Łódź): O potrzebie badań w zakresie filozofii Boga (por. poz. 23).

30) 8 XII 1967 – prof. Mieczysław Gogacz (KUL): sprawozdanie z Kongresu Teologów Katolickich w Toronto.

31) 22 I 1968 – ks. dr Franciszek Macharski (Kraków): Apostolstwo laikatu w świetle obrad Kongresu Katolików Świeckich w Rzymie.

32) 12 III 1968 – uroczysta konferencja w sprawie przygotowania obchodów 400. rocznicy powstania seminarium wrocławskiego.

33) 14 III 1968 – ks. doc. Stanisław Mazierski (KUL): Cud a prawa przyrody.

34) 23 IV 1968 – o. dr Bernard Przybylski OP (Warszawa): Konieczność dokształcania młodych księży po seminarium w problematyce soborowej.

35) 6 XI 1968 – o. doc. dr Jan Maria Szymusiak SJ (KUL): O zdrowy konserwatyzm w Kościele.

36) 15 I 1969 – ks. dr Wincenty Dudek: sprawozdanie z krakowskiego sympozjum nt. *Credo populi Dei* Pawła VI.

37) 6 III 1969 – doc. dr Teresa Ryłska (KUL): Stanowisko człowieka w przyrodzie.

38) 24 III 1969 – s. dr Józefa Zdybicka (USJK, KUL): Prawdziwy postęp w filozofii Boga.

39) 31 III 1969 – doc. dr Stefan Sawicki (KUL): Katolicka literatura podejrzana.

40) 19 IV 1969 – doc. dr Leokadia Małunowiczówna (KUL): Aktualność ojców Kościoła.

41) 20 IV 1972 – ks. dr Alfons Nossol (KUL): Egzystencjalny charakter teologii.

42) 27 IV 1972 – o. prof. Albert Krąpiec (KUL): Antropologia filozoficzna.

43) 28 II 1973 – ks. dr. Jerzy Kaźmierczak: Zjawisko ateizmu w jego różnych przejawach.

44) 22 V 1973 – ks. dr Jan Nowaczyk: Poznawalność Boga.

45) 25 X 1973 – ks. dr Wojciech Hanc: Religijne poznanie Boga i jego przejawy.

46) 14 XII 1973 – ks. dr Jerzy Bagrowicz: O problemach życia Kościoła we Francji – dyskusyjnie.

III. W latach 1979–1984 (klub naukowodyskusyjny „Krąg”)

47) 16 XI 1979 – spotkanie organizacyjne; dziewięciu członków współzałożycieli podpisało dokument powołania kręgu.

48) 18 I 1980 – ks. prof. dr hab. Stanisław Olejnik: sprawozdanie z sympozjum na ATK pt. Uniwersytet katolicki wobec problemu zagrożenia wartości moralnych we współczesnym stechnicyzowanym świecie (ks. Olejnik wygłosił tam referat Problem podważenia hierarchii wartości we współczesnym stechnicyzowanym świecie).

49) 22 II 1980 – ks. dr Wojciech Hanc: sprawozdanie z Kongresu Mariologicznego i Maryjnego w Saragossie.

50) 14 III 1980 – ks. dr Zdzisław Pawlak: sprawozdanie z XXIII Tygodnia Filozoficznego pod hasłem *Człowiek i kultura*.

51) 24 IV 1980 – ks. prof. dr hab. Stanisław Olejnik: Problem i ocena etyczna tzw. inżynierii genetycznej.

52) 2 V 1980 – ks. dr Jerzy Kaźmierczak: „Credo” Hansa Künga.

53) 10 X 1980 – ks. dr Zdzisław Pawlak: Gerardus van der Leeuw i jego fenomenologia religii.

54) 16 X 1980 – sprawozdania księży profesorów ze zjazdów naukowych, w których uczestniczyli.

55) 14 XI 1980 – ks. dr Jan Nowaczyk: M. Merleau-Ponty a problem Boga.

56) 12 XII 1980 – ks. dr Roman Andrzejewski: Nad paradoksem stoików: *Omnia peccata paria*.

57) 13 II 1981 – ks. dr Wojciech Hanc: Współczesne spojrzenie na mariologię.

58) 27 II 1981 – dyskusja na temat: Trudności dydaktyczne i próba ich przewyciężenia.

59) 14 III 1981 – ks. dr Jerzy Kaźmierczak: Teologia a Urząd Nauczycielski Kościoła.

60) 3 IV 1981 – ks. dr Marian Gołębiwski: Stan badań krytycznych nad Księgą Deutero-Izajasza (Iz 40–55).

61) 23 X 1981 – ks. dr Zbigniew Skrobicki: Problematyka pracy w świetle encykliki *Laborem exercens* Jana Pawła II.

62) 13 XI 1981 – sprawozdania księży profesorów dotyczące sympozjów w zakresie ich specjalizacji.

63) 11 XII 1981 – dyskusja nad rolą profesora w kształtowaniu formacji kapłańskiej i jego statusu.

64) 15 I 1982 – ks. dr Jerzy Bagrowicz: Prasa w społeczeństwie komunikacji.

65) 26 II 1982 – ks. dr Zdzisław Pawlak: Pojęcie kultury i jej typy.

66) 5 III 1982 – ks. dr Franciszek Józwiak: Główne tematy przepowiadania Nowego Testamentu według J.F. Fitzmayera.

67) 14 V 1982 – ks. dr Marian Gołębiwski: Jedność Pisma Świętego jako zasada hermeneutyczna (cz. 1).

68) 8 X 1982 – ks. dr Marian Gołębiwski: Jedność Pisma Świętego jako zasada hermeneutyczna (cz. 2).

Poz. 67–68 drukowane w „Collect. Theol.”, 53(1983), fasc. 1, s. 5–17.

69) 19 XI 1982 – ks. dr Zdzisław Pawlak: Biologiczno-mechanistyczna koncepcja człowieka Freuda a społeczno-kulturowa Karen Horney.

70) 10 XII 1982 – ks. prof. dr hab. Stanisław Olejnik: Victor Frankl i jego koncepcja człowieka.

71) 28 I 1983 – ks. dr Zdzisław Pawlak: Koncepcja człowieka w teorii Ericha Fromma.

72) 18 II 1983 – ks. dr Zdzisław Pawlak: sprawozdanie z XXV Tygodnia Filozoficznego pod hasłem „Człowiek w dziejach”.

73) 22 IV 1983 – ks. prof. dr hab. Stanisław Olejnik: sprawozdanie z sympozjum naukowego na ATK poświęconego bioetyce.

74) 13 V 1983 – ks. dr Jan Nowaczyk: Prakseologiczne dyrektywy programatyżacji dobrej roboty według Tadeusza Kotarbińskiego.

75) 21 X 1983 – ks. dr Wojciech Hanc: Eklezjalny charakter poza-katolickich wspólnot chrześcijańskich.

76) 24 XI 1983 – ks. prof. dr hab. Stanisław Olejnik: Kulturotwórcza wartość moralności chrześcijańskiej.

77) 9 XII 1983 – ks. dr Jerzy Kaźmierczak: Ateizm zjawiskiem światowym.

78) 3 II 1984 – ks. dr Jerzy Kaźmierczak: Psychologia wiary i niewiary.

79) 9 III 1984 – ks. dr Bogusław Skowroński: Etyka ideału według Władysława Biegańskiego.

80) 6 IV 1984 – ks. prof. dr hab. Stanisław Olejnik: Historia Polskiego Towarzystwa Teologicznego.

81) 4 V 1984 – ks. dr Zdzisław Pawlak: Filozofia kardynała Karola Wojtyły.

IV. W latach 1984–1991

Ponieważ z tego okresu nie zachowały się sprawozdania z sesji TTN, oparto się na osobistych notatkach prezesa Towarzystwa, ks. Mariana Gołębiewskiego, rocznych sprawozdaniach z działalności seminarium wrocławskiego oraz kilku informacjach o odbytych sesjach, publikowanych w „Kronice Diecezji Wrocławskiej”. Zestawienie sporządzone na tej podstawie nie jest chyba kompletne, gdyż trudno było odróżnić, które spotkania organizowane były przez seminarium duchowne, a które przez Teologiczne Towarzystwo Naukowe.

A oto tematyka spotkań, które udało się ustalić:

82) 15 III 1985 – sprawy organizacyjne w związku z zatwierdzeniem przez biskupa wrocławskiego Jana Zarębę *Statutu* Towarzystwa.

83) 15 V 1985 – doc. dr Marian Maciejewski (KUL): Problemy kerygmatyczne interpretacji literatury; ks. dr Jerzy Bagrowicz: komunikat pt. „Śladami niepokoju i poszukiwań”, poświęcony zjawisku pozareligijnych grup opierających się na religiach wschodnich; ks. dr Wojciech Hanc: komunikat na temat międzynarodowych kongresów józefologicznych.

84) 12 XI 1985 – ks. prof. Jan Łach (ATK): Przebudzenie i miłość w szóstej antytezie z Kazania na Górze (Mt 5, 43–48); komunikat ks. prof. Jerzego Kaźmierczaka na temat sympozjum fundamentalistów w Berlinie.

85) 18 XII 1985 – ks. doc. dr hab. Stanisław Kowalczyk (KUL): Teologia wyzwolenia a Ewangelia.

86) 3 II 1986 – prof. dr hab. Jan Czerkawski (KUL): Filozoficzne podstawy godności człowieka.

87) 16 IV 1986 – ks. prof. dr hab. Remigiusz Sobański (ATK): Wpływ Soboru Watykańskiego II na kanonistykę w Polsce.

88) 21 XI 1986 – ks. dr Jan Nowaczyk: Wiara religijna jako wartość niezbędna w społeczeństwie informacji.

89) 11 II 1987 – ks. dr Zdzisław Pawlak: Ks. prof. Włodzimierz Sedlak i jego bioelektronika.

90) 8 IV 1987 – Jan Józef Szczepański: Związek Literatów Polskich – dzieje najnowsze.

91) 4 II 1988 – ks. dr Romuald Waszkinel (KUL): Relacja: nauka – filozofia – teologia.

92) 24 XI 1988 – ks. dr Zdzisław Pawlak: Dialog filozoficzny z polską filozofią marksistowską.

93) 27 X 1989 – sprawozdanie z Międzynarodowego Kongresu Józefologicznego w Meksyku (ks. dr Wojciech Hanc, ks. dr Krzysztof Konecki).

94) 17 XI 1989 – ks. dr Tadeusz Korpusiński: Sytuacja teologii pastoralnej obszaru języka niemieckiego.

95) 23 II 1990 – ks. prof. dr hab. Stanisław Olejnik: Etos pracy.

96) 19 XI 1990 – ks. dr Jerzy Bagrowicz: Formacja do kapłaństwa według wskazań VIII sesji zwyczajnej Synodu Biskupów w 1990 r.

97) 17 IV 1991 – ks. mgr Wojciech Chuchała: Historia języka łacińskiego.

98) 16 V 1991 – ks. dr Zdzisław Pawłowski: Dokąd zmierza współczesna biblistyka.

V. W latach 1991–1994

99) 20 III 1992 – ks. dr Zdzisław Pawlak: Trudności religijne współczesnego człowieka.

100) 9 IV 1992 – ks. dr Marian Gołębiewski: Dialog żydowsko-chrześcijański – uwarunkowania i perspektywy.

101) 16 V 1992 – ks. mgr Stanisław Waszczyński: Program duszpasterski w Polsce w latach 1990–2000.

102) 26 XI 1992 – ks. dr Witold Kujawski: Hipotezy o początkach diecezji na Kujawach.

103) 9 XII 1992 – ks. dr Zbigniew Skrobicki: Koncepcja praw człowieka.

104) 19 II 1993 – bp prof. dr hab. Bronisław Dembowski: Jak dzisiejszemu człowiekowi mówić o Bogu.

105) 24 IV 1993 – ks. dr Jerzy Bagrowicz: Wokół sprawy Drevermanna.

106) 14 V 1993 – ks. dr Mieczysław Łaszczyk: Perspektywy współpracy duchownych ze świeckimi.

107) 18 XI 1993 – refleksje ks. prof. dr. hab. Stanisława Olejnika na temat 40-lecia jego pracy w seminarium wrocławskim.

108) 9 XII 1993 – ks. dr Marian Gołębiewski: Kierunki i perspektywy badań w naukach filozoficznych i teologicznych na Zachodzie. Refleksje po powrocie ze stypendium naukowego w Paryżu (1992–1993).

109) 24 II 1994 – ks. lic. Lech Król: Duszpastersko-wychowawcza gorliwość bł. Michała Kozala.

110) 24 III 1994 – ks. mgr Kazimierz Rulka: Kościół w powojennym (po 1945 r.) Wrocławku.

111) 28 IV 1994 – ks. dr hab. Jerzy Bagrowicz: Żydzi i judaizm w „Katechizmie Kościoła katolickiego” – zagadnienia wstępne.

VI. W latach 1994–1997

112) 20 X 1994 – ks. dr Wojciech Frątczak: Kościół we Wrocławku w okresie międzywojennym 1918–1939.

113) 17 XI 1994 – ks. dr Krzysztof Konecki: Teologia i celebrowanie odnowionej liturgii błogosławieństw.

114) 12 I 1995 – prof. dr hab. Stanisław Olczak (KUL): Szkolnictwo parafialne diecezji wrocławskiej w XVI–XVIII wieku na podstawie ksiąg wizytacyjnych przechowywanych w Archiwum Diecezjalnym we Wrocławku.

115) 23 II 1995 – ks. dr Jan Nowaczyk: Religijne *credo* Alberta Einsteina.

116) 27 IV 1995 – ks. dr Krzysztof Lewandowski (WSD Toruń): Model dziennikarza katolickiego w świetle nauczania Kościoła.

117) 18 V 1995 – ks. dr Kazimierz Skoczylas: Stan akceptacji wartości religijno-moralnych wśród młodzieży na podstawie badań przeprowadzonych wśród młodzieży Konina.

118) 26 X 1995 – ks. prof. dr hab. Stanisław Librowski: Opublikowane dokumenty instytucji polskich i sprawa druku zbioru diecezji wrocławskiej.

119) 23 XI 1995 – ks. profesor Stanisław Bogdanowicz (WSD Gdańsk): Karol Maria Antoni Splett – biskup gdański czasu wojny, więzień specjalny PRL.

120) 18 I 1996 – ks. dr Janusz Gręźlikowski: Współodpowiedzialność seminarium i całego prezbiterium diecezji za formację kandydatów do kapłaństwa.

121) 15 II 1996 – bp dr Roman Andrzejewski: Ludność polskiej wsi w obliczu nowych problemów duszpasterskich (refleksje nad wstępnymi ankietami do badań pastoralnych po wyborach prezydenckich '95).

122) 25 IV 1996 – ks. dr Wojciech Hanc: Dialog ekumeniczny i jego aktualny stan.

123) 23 V 1996 – ks. dr Leonard Fic: Problematyka religijna we współczesnej polskiej literaturze *science fiction*.

124) 24 X 1996 – bp prof. dr hab. Bronisław Dembowski: Filozofia źródłem sensu kultury.

125) 21 XI 1996 – sprawozdania z sympozjów i spotkań naukowych.

126) 16 I 1997 – ks. dr Zdzisław Pawlak: Aktualny stan filozofii w Polsce.

127) 20 II 1997 – prof. dr hab. Stanisław Olczak (KUL): Kościoły parafialne w archidiakonacie wrocławskim na początku XVIII wieku.

128) 24 IV 1997 – ks. prof. Stanisław Jankowski SDB: Niektóre przyczyny rozejścia się dróg Kościoła i Synagogi w świetle Nowego Testamentu i literatury judaistycznej.

129) 22 V 1997 – ks. dr Wojciech Hanc: Chrzest w dialogu ekumenicznym.

VII. W latach 1997–2006

130) 23 X 1997 – ks. prof. dr hab. Stanisław Olejnik: Obrona chrześcijańskich wartości moralnych w dobie obecnej.

131) 27 XI 1997 – ks. dr hab. Krzysztof Konecki: Sprawowanie błogosławieństw wydarzeniem kościelnym.

132) 19 II 1998 – ks. prof. dr hab. Jerzy Pałucki (KUL): Polityka religijna dynastii Sewerów a postawa Kościoła wobec władzy świeckiej.

133) 23 IV 1998 – ks. prof. dr hab. Stanisław Librowski: 1) komunikat o bulli protekcyjnej pap. Eugeniusza III dla diecezji włocławskiej, z racji 850. rocznicy jej wystawienia, 2) referat pt. Program prac nad dokumentami diecezji włocławskiej.

134) 14 V 1998 – ks. Henryk Pośluszny: Psychiczne uwarunkowania kandydatów do kapłaństwa i życia zakonnego.

135) 15 X 1998 – prof. dr hab. Aleksander Nalaskowski (UMK Toruń): Zagrożenia i nadzieje zawodu nauczyciela.

136) 19 XI 1998 – prof. dr hab. Bronisław Siemieniecki (UMK Toruń): Cyberprzestrzeń a proces wychowania.

137) 28 I 1999 – ks. dr hab. Jerzy Bagrowicz: Edukacja polska w perspektywie wejścia Polski do Unii Europejskiej.

138) 22 IV 1999 – ks. dr Jan Salamon: Kościół na Białorusi na progu III tysiąclecia. Ks. Marian Kołacki: refleksje o pracy misyjnej w Zambii.

139) 6 V 1999 – ks. dr Zdzisław Pawlak: Ks. Adam Jankowski – profesor filozofii w Seminarium Duchownym we Włocławku.

140) 21 X 1999 – ks. dr Jacek Szymański: Etyczno-moralne aspekty współczesnej reklamy.

141) 25 XI 1999 – ks. mgr Teodor Lenkiewicz: Wierni świeccy – wyznawcy wiary w dzisiejszym świecie i we wspólnocie Kościoła.

Ks. Tomasz Kaczmarek podał informację o uroczystościach dziękczynnych za beatyfikację nowych męczenników na Białorusi.

142) 17 II 2000 – ks. dr Tadeusz Lewandowski: W służbie słowa – w 50-tą rocznicę śmierci ks. Władysława Mirskiego (1896–1950).

143) 11 V 2000 – ks. prof. dr hab. Marian Graczyk SDB (UKSW): Ks. profesor Stanisław Olejnik jako teolog. Z refleksji nad życiem i dziełem (Z okazji 80. rocznicy urodzin ks. prof. Stanisława Olejnika).

144) 19 X 2000 – ks. dr Janusz Borucki: Kary za profanację Eucharystii według prawa kanonicznego i cywilnego.

145) 17 XI 2000 – ks. dr Jacek Kędzierski: Ku jedności w Bogu z Chrystusem i Jego Kościołem. Kontrowersje wokół deklaracji *Dominus Iesus*.

146) 8 III 2001 – ks. dr Witold Dorsz: *Public relations* w służbie Kościoła i ewangelizacji.

147) 10 V 2001 – ks. dr Zbigniew Skrobicki: Problematyka społeczna w działalności i publikacjach ks. Stefana Wyszyńskiego.

148) 25 X 2001 – ks. dr hab. Zdzisław Pawlak: Filozoficzna koncepcja wolności Karola Wojtyły podstawą filozoficznej koncepcji wolności Jana Pawła II.

149) 22 XI 2001 – ks. prof. dr hab. Stanisław Olejnik: Działalność polityczna w świetle społecznej nauki Kościoła.

150) 13 III 2002 – ks. dr Zbigniew Zarembski: Nowa ewangelizacja a środki społecznego przekazu. Spojrzenie w świetle nauczania Jana Pawła II.

151) 24 IV 2002 – ks. dr Tomasz Kaczmarek: Zło osobowe – szatan w myśli teologicznej i doświadczeniu Kościoła.

152) 6 XI 2002 – ks. dr Krzysztof Konecki: Liturgia godzin – anamnezą misterium Chrystusa.

153) 4 XII 2002 – ks. prof. dr hab. Marian Graczyk SDB (UKSW): Ku rozumieniu globalizacji. Jej podstawy i cele.

154) 26 II 2003 – ks. dr Jan Nowaczyk: Filozoficzna zasada zgody na to, co się dokonało.

Promocja 6. tomu „Studiów Włocławskich” dedykowanych z okazji 65. rocznicy urodzin bp. Romanowi Andrzejewskiemu.

155) 26 III 2003 – ks. dr Piotr Głowacki: Wychowawcze możliwości sportu w praktyce duszpasterskiej.

156) 30 IV 2003 – ks. dr hab. Witold Kujawski, prof. UMK: Krzesław z Kurozwęk – wielki kanclerz koronny i biskup włocławski.

157) 22 X 2003 – ks. dr hab. Zdzisław Pawłowski: Miejsce interpretacji Biblii: Kościół czy Uniwersytet (refleksje hermeneutyczne).

158) 10 XII 2003 – ks. dr Jan Nowaczyk: Pastoralne implikacje w antropologii filozoficznej.

159) 24 III 2004 – ks. prof. Marcei Józef Dołęga (UKSW): Ekofilozofia: blaski i cienie.

160) 12 V 2004 – ks. dr Tomasz Kaczmarek: Zasady egzegezy patrystycznej.

161) 27 X 2004 – ks. prof. dr hab. Jerzy Lewandowski (UKSW): Antropologia Kardynała Wyszyńskiego i jej wpływ na kulturę człowieka.

162) 24 XI 2004 – dr Jerzy Skowroń OCD: Rozwój miłości u św. Jana od Krzyża.

163) 30 IV 2005 – ks. dr Wojciech Frątczak: Działania wojenne w czasie II wojny światowej na terenie diecezji włocławskiej.

164) 19 X 2005 – bp dr Wiesław Mering: Święty Tomasz o Eucharystii (wykład otwarty).

165) 10 V 2006 – bp Andrzej Suski (Toruń): Zbiórki darów na ubogich w Kościele czasów apostołskich.

VIII. W latach 2006–2013

166) 14 XI 2006 – spotkanie specjalne, w parafii św. Stanisława BM we Włocławku, z racji 70. rocznicy urodzin jej proboszcza, ks. prał. dr. Jana Nowaczyka, prezesa Teologicznego Towarzystwa Naukowego Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku; połączone z prezentacją dziewiątego tomu „Studiów Włocławskich”, dedykowanego Jubilatowi.

167) 8 XII 2006 – ks. dr hab. Zdzisław Pawlak, prof. UMK: Formy uczestnictwa człowieka we wspólnocie według Karola Wojtyły.

168) 18 IV 2007 – ks. dr Krzysztof Graczyk: Psychiczna niezdolność do podjęcia istotnych obowiązków małżeńskich w świetle kan. 1095, 3.

169) 24 X 2007 – ks. dr Roman Małecki: Posługa Biskupa Rzymu w aktualnej sytuacji ekumenicznej. Zasady teologicznej hermeneutyki dialogu o prymacie.

170) 21 XI 2007 – ks. mgr Kazimierz Rulka: Ważniejsze prace planowane, a niepodjęte lub nieukończone przez ks. Stanisława Librowskiego.

171) 16 IV 2008 – ks. prof. dr hab. Stanisław Kowalczyk (KUL): Filozofia tomistyczna a demokracja personalistyczna.

172) 29 XI 2008 – ks. prof. dr hab. Piotr Nitecki (PWT Wrocław): Włocławskie lata księdza Stefana Wyszyńskiego (wykład otwarty).

173) 28 I 2009 – ks. dr hab. Jan Perszon, prof. UMK, dziekan Wydziału Teologicznego UMK: Elementy religijne w kaszubskich zwyczajach i obrzędach okresu Bożego Narodzenia.

174) 22 IV 2009 – ks. dr Andrzej Latoń (Kalisz): Ciało ludzkie i transcendencja w myśli filozoficznej M. Heideggera, E. Levinasa i M. Henry’ego.

175) 22 X 2009 – Sesja naukowa z okazji 25. rocznicy śmierci ks. Jerzego Popiełuszki: 1) ks. dr Antoni Poniński: O śmierci księdza Jerzego Popiełuszki po 25 latach; 2) ks. dr Tomasz Kaczmarek: Męczeństwo za wiarę księdza Jerzego Popiełuszki jako przedmiot prac Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych.

176) 25 XI 2009 – ks. mgr lic. Dariusz Lewandowski: Kapłan a sztuka sakralna.

177) 10 III 2010 – ks. dr hab. Witold Kujawski, prof. UMK: Duchowieństwo diecezji kujawsko-kaliskiej 1818–1925.

178) 28 V 2010 – dr Bernardeta Iwańska-Cieślik (Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszcy): Księgozbiory prałatów i kanoników kapituły katedralnej we Włocławku.

179) 15 X 2010 – ks. dr hab. Tomasz Kaczmarek: Aspekty ekstezyjologii św. Augustyna. Kościół jako *auctoritas, caritas et civitas Dei*.

180) 27 XI 2010 – ks. prof. dr hab. Marek Starowieyski (Warszawa): Bajeczny świat apokryfów (wykład otwarty).

181) 27 V 2011 – prof. Juan Manuel Burgos (Uniwersytet San Pablo-CEU w Madrycie), prezes Hiszpańskiego Stowarzyszenia Personalizmu: Personalizm dziś.

182) 21 XI 2011 – prof. dr hab. Zbigniew Włodarczyk (UMK): Wyzwania współczesnej transplantologii (wykład otwarty).

183) 30 XI 2012 – ks. dr Henryk Witczak: *Liber beneficiorum* Jana Łaskiego – nieodzowne źródło do poznania dziejów parafii na terenie obecnej diecezji włocławskiej.

184) 12 VI 2013 – ks. dr Henryk Witczak: Źródła z dziejów parafii diecezji włocławskiej dawniej należących do archidiecezji gnieźnieńskiej znajdujące się w Archiwum Diecezjalnym we Włocławku, na przykładzie parafii Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Dobrej.

IX. Od 2013 r.:

185) 25 XI 2013 – ks. dr hab. Zdzisław Pawlak, prof. UMK: Filozoficzne aspekty ideologii „Gender”.

186) 16 I 2014 – ks. dr Michał Sadowski: „Trzecie płuco” chrześcijaństwa. Jan Paweł II a Kościoły Tradycji Syryjskiej.

187) 27 III 2014 – ks. prof. dr hab. Krzysztof Konecki: Od reformy liturgii do odnowy Kościoła. 50. rocznica ogłoszenia Konstytucji o Liturgii świętej.

188) 11 VI 2014 – ks. dr Zbigniew Skrobicki: Antropocentryzm w nauczaniu społecznym Jana Pawła II.

189) 22 X 2014 – ks. prof. dr hab. Ireneusz Werbiński: Co Jan Paweł II mówi o świętości? „Nie lękajcie się być świętymi”. Promocja 16. tomu „Studiów Włocławskich”.

190) 19 XI 2014 – ks. dr hab. Wojciech Hanc, prof. UKSW: Próba kontemplarnej wizji Kościoła w ujęciu Konstytucji *Lumen gentium* i Dekretu o ekumenizmie (50 lat od ogłoszenia tych dokumentów).

191) 21 I 2015 – prof. dr hab. Sławomir Cenckiewicz (UMK i WSKSiM Toruń): Idea legalizmu jako fundament Państwa Polskiego na wygnaniu (1939–1990) (wykład otwarty).

192) 27 V 2015 – ks. dr hab. Józef Dębiński, prof. WSKSiM: Józef Piłsudski a Kościół katolicki w Polsce. W 80. rocznicę śmierci Marszałka.

193) 22 X 2015 – ks. prof. dr hab. Józef Kiciński (PWT Wrocław): Ewangelia, prorocтво, nadzieja – w życiu i posłudze osoby konsekrowanej (wykład otwarty).

194) 9 XII 2015 – ks. prof. dr hab. Kazimierz Panuś (UJP II Kraków, prezes Polskiego Towarzystwa Teologicznego): Tajemnica słowa i sztuka jego przekazu (uroczysta sesja z okazji 70. rocznicy urodzin biskupa włocławskiego Wiesława Alojzego Meringa).

195) 13 I 2016 – ks. dr hab. Zbigniew Zarembki: Przyszłość ludzkości idzie przez rodzinę! Aktualne uwarunkowania i realizacja posługi zbawczej Kościoła w służbie małżeństwu i rodzinie (wykład otwarty).

196) 8 VI 2016 – ks. dr hab. Zdzisław Pawlak, prof. UMK: Główne przyczyny kryzysu ekologicznego dzisiaj. Czytając encyklikę ojca świętego Franciszka „*Laudato si. W trosce o wspólny dom*”.

197) 22 X 2016 – o. prof. dr hab. Kazimierz Lubowicki (PWT Wrocław): Dyskusje wokół adhortacji papieża Franciszka *Amoris laetitia* (wykład otwarty).

198) 16 XI 2016 – ks. prof. dr hab. Czesław Parzyszek (UKSW Warszawa): Miłosierni jak Ojciec – miłosierni czynem (wykład otwarty).

199) 22 II 2017 – ks. dr hab. Kazimierz Skoczylas: Wartości religijno-moralne młodzieży ponadgimnazjalnej Kujaw wschodnich. Na podstawie swego niedawno opublikowanego opracowania pod tym samym tytułem (Włocławek 2016).

200) 10 X 2017 – ks. mgr Dawid Mendrok (pastor parafii ewangelickiej we Włocławku): Gdyby dzisiaj żył Marcin Luter, co znalazłoby się w jego tezach?; ks. prof. UKSW dr hab. Wojciech Hanc: Marcin Luter z perspektywy ekumenicznych dialogów (wykłady otwarte z okazji 500-lecia Reformacji).

201) 15 XI 2017 – ks. dr Marek Sędek (moderator generalny Ruchu Światło-Życie z Krościenka nad Dunajcem): Osoba i dzieło sługi Bożego Franciszka Blachnickiego w 30. rocznicę jego śmierci (wykład otwarty).

* Prelegenci, przy których nie podano miejsca ani instytucji, są osobami przynależącymi do środowiska włocławskiego.

SPIS TREŚCI

Słowo wstępne	3
Z dziejów Teologicznego Towarzystwa Naukowego	
we Włocławku	7
1. W okresie przedwojennym	7
1.1. Działalność naukowa	9
1.2. Popularyzacja	10
1.3. Formacja ascetyczna	10
2. W okresie powojennym	11
2.1. Sesje naukowodyskusyjne w latach 1963–1973	11
2.2. Klub naukowodyskusyjny „Kraż” (1979–1984)	14
2.3. Teologiczne Towarzystwo Naukowe	
Wyższego Seminarium Duchownego (od 1984 r.)	16
W latach 1984–1991	17
W latach 1991–1994	19
W latach 1994–1997	21
W latach 1997–2006	22
W latach 2006–2013	23
Od 2013 r.	24
* * *	
Statut Teologicznego Towarzystwa Naukowego	
Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku	27
Wykaz członków Towarzystwa	32
Zarząd Towarzystwa	35
Zmarli członkowie Towarzystwa	37
Wykaz referatów wygłoszonych	
na teologicznych spotkaniach naukowodyskusyjnych	
we Włocławku w latach 1928–2017	45